

Magyar kastélyok.

Réges-régen, a mikor a kaszt-rendszer uralkodott az emberiségen, mikor az úr a paraszton a dolgozó állatot nézte s nem az embert, nemcsak szokásaival, kegyúri jogával akarta kettőjük között megvonni a határt, hanem kiszakította magát közülök és elkülönítve messze vidékeken, távol a nép lakhelyétől díszes és erős épületeket emelt önmagának és családjának. Kastélyokat épített, melynek köveit szerény szolgálhad fejtette ki a hatalmas sziklatömbökből, arany- és ezüstdíszítményeit külföldi ötvösök készítették és mindent, mi szem-szájnak ingere összehordtak e kastélyokba. Kincseket érő dísz tárgyak helyeztek ott a látogató szeméi előtt, miket a gazda büszkeséggel mutogatott meg vendégeinek.

Maga a kastély tulajdonképen a lovagvárak maradvékának tekinthető. A lovagvárak rabló lovagok idejében keletkeztek — külföldön. Nálunk más a keletkezésük oka. Mert a magyar nemes, sohasem stülyedt annyira, hogy fegyveres szolgálai ellássa az utazók útját és orvadási intézzen ellenük, elvegye tőlük pénzüket s árúkat. A magyar nemes inkább a vízi tornában gyönyörködött és örökös háborút folytatott a haza ellenségeivel. Mert, a mióta az idegen uralom megvetette lábát szent István országában, nem lett vége a harcoknak, háborúknak, az apró ütközeteknek, melyhez készsülve mosolylyal kötötte fel kardját a magyar főúr. A mikorra pedig megtette a magát, vidáman tért vissza az ő kastélyába, felesége ölelő karjai közé. A kinek edesebb volt a férje homlokán vérző seb, minden rablott aranyán, selyeménél, mert ezt a hazáért kapta, nem pedig önmagáért.

Ez jellemzi a magyart. Gavallér nemzet volt mindig és tiszser annyit szenvedett, mert nem volt egoista, mint a többi nép. A magyarság lelkes idealizmusa nélkül Európa vagy a tatárok vagy törökök zsákmánya lett volna régen.

A magyar főurak törökverő csapatokkal telt várakhoz hasonló volt a várkastély, a mennyiben ez is gyakorta nehezen hozzáférhető, bércezes helyeken épült és bástyákkal, vízzel telt árkokkal volt körülvéve. A középkor végén és a renaissance korában egymásután keletkeztek a pompásabbnál-pompásabb várkastélyok. Az erődtételeket a rokokó korszakában a törökök kijáratok után elhagyták és a fényes kastélyok híis ligetben, fenyvesek mellett, gyönyörű vidékeken uralták a környéket.

Mátyás király idejében sok külföldi, különösen olasz építómester özönlött Magyarországra s Budán, Visegrádon, Tatán díszes palotákat emeltek. A római, esüesíves, góth, renaissance, barokk és rokokó stílusok mind képviselve vannak egy és más kastély által. Elég a régiék közül a löcséi Thurzó-házra, a sárosmegeyi frísi kastélyra, a Grassalkovicsok, Károlyiak, Eszterházyak palotáira utalni, hogy némi fogalmunk legyen a magyar kastélyok fejlődésének történelméről. A kastélyoknak eltekintve az építési modoruktól, határozottan nagy kulturhistóriai jelentőségük van.

Az irodalom, hegedőseink, énekes diákjaink (a magyar troubadourok) személyében kedves s nagyúri fogadtatásra talált. Itt olvasták fel a farsági poéták költeményeiket, a régiékről írt dicsőnékeiket s boldogok voltak, ha a gazda aranyain kívül, a nagyurak feleségei vagy leányai egy könyccseppel vagy egy mosolylyal jutalmazták őket. A kastélyokban gyűltek össze sokszor az elkeseredett honfiak a haza bajának megbeszélésére s az ódon falak mennydörgtek a hazafiak buzdító beszédétől és a fegyverek esőrómpöléseitől.

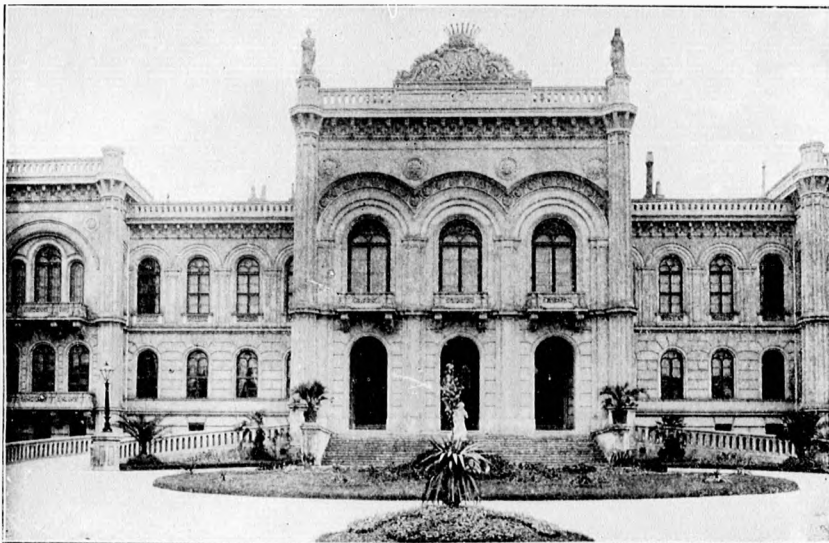
Ezekben a gyönyörű épületekben találkoztak a szomszéd nemesek; itt nézték végig a torna-játékokat. Itt mulattak s vettek részt a hetekig tartó lakodalmakban. Ha elkövetkezett az ős, a kastélyok kapui megnyitlak és a deli urak dobogó paripáikon tértek a vadászatra.

Maga a kastély belseje tömve volt az akkori iparremekkel. A bútorok, a drága selyem-szővetek, a fémtárgyak, a fegyvertermek vagyont érő kincseivel, messze földre vitték el a magyar kastélyok híret.

Hasonló szerepe van a kastélyoknak a jelen időben is, mikor a földesurak birtokaikon díszes kastélyokat építtettek, melyek központjai a vidéki életnek.

És most már nemcsak a vidéken, hanem különösen a fővárosban egymásután keletkeznek a remek építkezések, minden kényelemmel ellátott paloták, melyek a szemlélőnek csodálatosak, a bennök megfordulóknak gyönyörűségesek.

Nagy ezeknek a kastélyoknak és palotáknak a jelentősége. A tudomány és művészet nagy alakjai, az előkelőségek vezérei, az államférfiak jelenlétében, az arisztokraták kedélyes estéi, a nagyhírű soírekek élénkítő hatással, vezető útmutatással vannak a társadalmi életre, a melynek jó vezérei azok a főnemesek, kik megnyitják palotáik kapuit a szépség, művészet és tudás előtt.

Gróf Karátsy Jenő budai palotája.

A magyar társadalmi életnek ezeket a gőczpontjait, a szellem és előkelőség e nagy forrásait, a magyar kastélyokat mutatjuk be ezután olvasóinknak. És ha gyönyörködni fognak a nemes ízlés és művészet ez alkotásaiban, gondolják mindig meg, hogy azok kiváló lelkek törekvésének, a magyar arisztokrácia nagy erejének az eredményei. F. M. R.

Gróf Karátsy Jenő.

Tizenhárom éve már, hogy a híres filantrop, a magyar főúri világ legnemesebb lelkületű tagja gróf Karátsy Jenő meghalt. Ő felsége a király, kinek a Karátsyok mindig a legkedveltebb hívei voltak, most az elhalt örök emlékü gróf méltóságát annak fiára gróf Karátsy Jenő cs. és kir. kamarásra, országgyűlési képviselőre ruházta, valóságos belső titkos tanácsosává nevezte ki őt.

E szép alkalmat ragadjuk meg, hogy foglalkozunk gróf Karátsy Jenővel s nevével, kik nemcsak a főúri körökben, de Magyarország egész társadalmi életében az első között az első szerepet játszóak.

A Karátsyok családnak hagyományai vannak. Hagyományuk pedig a lélek legnemesebb tulajdonainak apáról fiúra való átöröklésében nyilvánulnak. Gróf Karátsy Jenő Széchenyi István méltó társa. Negyven ezer forintot adott a legválságosabb időben a M. T. Akadémiá-

nak a magyar szó művelésére, majd boldog emlékü Rezső koronahercegünk születésére nem kevesebb mint 100 ezer forintot alapítványt tett emberbaráti jótékonyasági célokra. Számos más nagyobb összegű adományok s alapítványok tetézték ez összegeket.

Gróf Karátsy Jenő mesés jótékonyasága, emberszeretete, honuk és magyar fajunk iránti szeretete teljes nagyságában szállott át méltó fiára, gróf Karátsy Jenőre, ki igazán szívének jóságával, lelkének nemességével, tudásával, szellemi nagyságával, gondolkodásának fenségességével s fenkölségével megérdemelte azt a helyet, mely neki a fényes főúri világban jutott. Ez első helyen méltón osztozik szerepében bájos neje, az új kegyelmes asszony, gróf Andrássy Manó leánya, Karolina grófnő.

Mondjunk el egyet-mást gróf Karátsy Jenőről. Nem száraz statisztikát morzsolunk le, hanem egy tettekben gazdag élet munkálkodásáról regélünk.

Pedig karátsyfalvi és beodjai gróf Karátsy Jenő v. b. t. tanácsos még fiatal ember. 1861-ben született ősi fészékben, a torontálmegei Beodrán. A fővárosban végzett középiskolai tanulmányok után külföldre ment egyetemet hallgatni. Belgiumban Louvainban végezte a jogot s ekkor visszatért a nemes gróf házába, de nem azért, hogy most már illő szerepet szerezzon magának s megkivánja a polcot, melyre tudása, születése, származása és vagyona feljogosították, hanem, hogy tovább tanuljon. S mint jogvégzett ember ment a magyar-óvári gazdasági akadémiába. De ez sem volt elég a gróf tudomány-szomjas lelkének. Kikerülve a gazdasági akadémiá falai közül, hosszabb külföldi útra ment s bejárta egész Európát. Éles megfigyelő képességével, gyors felfogásával alaposan tájékozta magát a látottakról s mezőgazdasági s nemzetgazdasági szempontból tett tanulmányútjából ismeretekből megrakodtan tért haza, hogy most már átvegye s biztos kézzel igazgassa rengeteg birtokait. Ekkor létesítette bánlaki hitbizományi uradalmának nagyszabású csatormázását és szivattyútelepét, mely ma már világhírűvé emelkedett s a szakértők bucsujáró helyét képezi.

Közgazdasági tudásával újjalakította a délvideken létező s új iparágat képviselő rizshántoló gyárat, mely szintén a maga berendezésével és technikájával e kor újabb vívmányaihoz tartozik.

Térjünk át jótékonyaságára, melyet a hagyományok szerint atyjától örökölt. Mint a családi alapítványok hűségese kezelője, rengeteg összeget ad alapítványokra s minden fajta közhasznú intézetek anyagi támogatására. Kulturális szempontból meg kell említenünk, hogy birtokán két magas színvonalon álló népszkolát tart fenn kizárólag saját áldozatkészségéből. A délvideki nagy inség szomorú alkalmával pedig a leglelkületesebben mutatta ki a népe iránti szeretetét. Az inséget mesés összegekkel enyhítette, népkonnyhat állított fel s terményeket osztott ki a nép között. Neve eltekintve sok más mesés gazdagságú főúrtól, népszerű s krónikákba font a délvidek vármegyében, melyeknek lakossága hálaival, szeretettel, ragaszkodással s áhitattal adózik a gróf Karátsy párnak.

Közéletterén való működésé szintén a délvidekre esett. A nagy kiterjedésű Torontálmegei tiszteletbeli algyőzője gyanánt kezdte meg áldásos működését, majd tagja lett a megyei közgazdászati bizottságnak, mint ilyen a megyei életben aktív szerepet játszott. Szava már ekkor döntő volt, véleménye irányadó. Ezután a cenzus alapján megkapta a főrendiházba szóló meghívó levelét s itt működésével a plenumtól eltekintve, legutóbb a naplóbíró, a közgazdasági és köz-

lekedési bizottságban jutott érvényre, majd mint a királyi és országos legfőbb fegyelmi bíróság tagja a törvényhozásban is tekintélyes szerepe jutott.

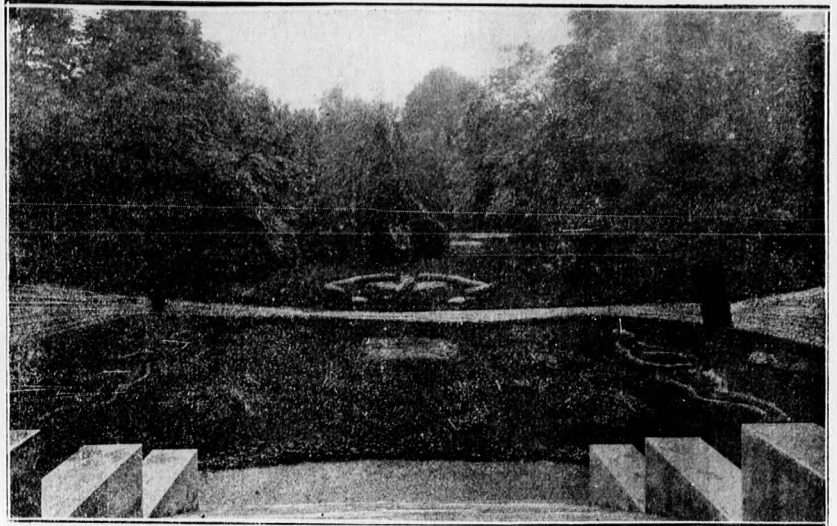
De gróf Karátsony Jenő aktívabb szerepet kívánt magának biztosítani a törvényhozásban s így a felsőházból átkivánczolt a népképviselőházba. A Zichyfalvai választókerületet érte a szerencse, hogy a nemes grófot országgyűlési képviselője gyanánt a parlamentbe küldhette, mely tekintettel a gróf múltjára őt a közgazdasági bizottságba választotta be.

De közgazdasági ismereteit nemcsak a törvényhozás terén érvényesíti, hanem ipari s közgazdaság terén is. Elnöke s igazgatósági tagja számos országos és hézagot pótló iparvállalatnak, a torontálmegyei vasútnak, melyet ő létesített.

Térjünk át legtávolabbi szerepkörére, mely társadalmi téren várakozott reá. Egy jó hangzású név, egy nagy vagyon, sok ősi családi hagyomány örököse, s letéteményese, s a legméltóbb szerep e téren várta. Atyja, gróf Karátsony Guidó mesés ízléssel berendezett krisztinavárosi kastélyszertű palotáját, mely anyja halálakor zárult be, újra megnyitotta az ország társadalmának színe-jáva előtt s ezután az előkelő világ legkimagaslóbb alakjai, a politikai, a társadalmi, az arisztokraczia, a tudomány kitűnőségei itt adtak egymásnak találkozót. Sőt az egész udvar is kitüntette a grófi párt eljövételével, férje oldalán mindig megállotta helyét a grófné, ki bájosságával, vendégszeretetével, szellemességével s előkelőségével lebilincselte mindenkit.

Ez évnek februárjában volt az emlékezetes fényesbál a Karátsony-palotában, melyet gróf Karátsony Jenő és neje az udvar tiszteletére adtak. Az egész ország előkelőségét hetekkel azelőtt izgalomba hozta s lázas sietséggel készülődtek e rendkívüli ünnepélyre. S valóban e rendkívüli ünnepélyesség méltó lefolyására a Karátsony Jenő grófék ízlésessége, vagyonossága és közkedveltsége kellett. A feledhetetlen ünnepély, mely este kilenczkor kezdődött s híre a külföldet is bejárta, a magyar, az osztrák s a közös kormány, a diplomácia, a főnemesség, a szellemi, a rang, a vagyon arisztokráciája jelenlétében folyt le s részt vett azon az egész udvar. Ott láthattuk Frigyes főherceget családijával, Ferencz Salvator főherceget fenséges nejevel, a mi királyleányunkkal, Mária Valéria főhercegnő asszonnyal, Lajos Viktor főherceget kíséreteikkel. S eljött az etikettetől soha el nem térő fenséges király. A bájos grófné a palota előcsarnokában fogadta az ősz uralkodót, ki udvariasan karját nyújtá a grófnőnek s így vezette be a bál terembe. S a grófi párnál jól érezte magát az uralkodó, otthonosan érezte magát az egész udvar. Arisztokratáinkkal táncoltak a főhercegnők s Mária Krisztina főhercegnő csárdásait éjfélig elnézte az ősz király.

A mesés pompát, fényt, melyet ez ünnepélyen

Gróf Karátsony Jenő budai palotájából.

Parkrészet.

Karátsony Jenő gróf és neje kifejtettek, leírni lehetetlen, de emlékünke idézték a történelem rég múlt napjait, mikor még bámulatos pompával, áldozatkészséggel, adóztak a főurak a koronás királynak. Karátsony Jenő gróf méltóan fogadta palotájában az ő uralkodóját s ez az estély ismét csak emelte, nagyobbá tette a Karátsonyok nevét.

Most, a mikor a főurak kastélyait bemutatjuk, hogy azok ízléseiből tanuljunk s ízléseiben gyönyörködjünk, e cikk keretében nem csak a legfiatalabb valóságos belső titkos tanácsos és bájos neje arcképét mutatjuk be, hanem egy-két felvételben ismertetjük azt a pompás ízlésű palotát, hol az a tavalyi remek, feledhetlenné váló ünnepély lefolyt. Hét képet ábrázolnak lapunk jelen számában található felvételek, melyek a gróf Karátsony család krisztinavárosi palotájára vonatkoznak. Ezek: a palota homlokzata, a hatalmas lépcsőház, melynek feljárója két ágra oszlik óriási kandallaberekkel, virágokkal, vázákkal díszítve, a nagy barokk-stílyű táncterem hatalmas csilláiraival, tükörajtóival, a nagy társalgó-terem faragott bútoráival, gobelinjeivel, vázáival, modern függönyeivel, kirakott asztalával, a képtár a tiszteletreméltó ősökkel, kiket a király is megszemlélt, a nagy ebédlő-terem, remek képekkel, az asztalon az ötvösművészet remekeivel, melyekből került ki az udvar arany terítéke, végül a terraszról felvett park remek virággyűjteményével hatalmas fakoronával s tavával.

E fényes palotát fényes név birtokolja. Gróf Karátsony Jenő v. b. t. tanácsos s nejeének ez csak méltó otthona. A fenkölt lelkületű grófi pár Magyarország társadalmi életében vezérszerep betöltésére van hivatva s meg van bennük minden kellék, kísérfje a nemes grófokat minden áldás, hogy hivatásuknak megfelelőhesenek s áldozhassanak. Mikor ő felsége gróf Karátsony Jenőt valóságos belső titkos tanácsosává emelte, a nagy név emeléséhez egy megérdemelt kitüntetéssel járult.

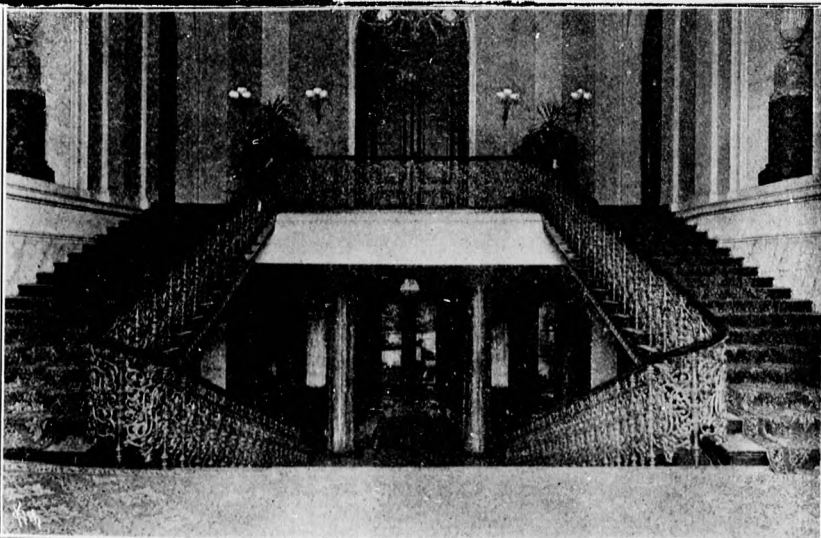
Madrid.

Spanien und speciell seine Hauptstadt Madrid ist in der letzten Zeit dem grossen Publicum geläufiger geworden als je. Der Krieg der alten Colonialmacht mit dem jugendstarken Amerika, von vornherein ein ungleicher Kampf, hat die pyrenäische Halbinsel einmal wieder in den Vordergrund des Interesses gerückt. Ausserdem haben, langsame, dabei aber auch in erfreulichem Sinne, die immer mehr sich vervollkommenden Verkehrsmittel, Eisenbahn- und Schiffverbindungen, Spanien den übrigen Völkern Europas nähergebracht und es ist keine Seltenheit mehr, es im Reiseprogramm einzelner Feinschmecker und auch ganzer Gesellschaften zu finden. Hat doch der Wissenschaftliche Club heuer schon zum zweitenmale den Kiel zur spanischen Küste gelenkt und seinen Mitgliedern und Freunden altmaurische Baukunst und altcastilische Grandezza an Ort und Stelle gezeigt.

Als ein Land, in das der Strom des Fremdenverkehrs mit Recht gelenkt werden darf, kann Spanien schon gelten. Naturschönheiten bietet es in reicher Fülle, von den Pyrenäen bis hinunter zu den jetzt oftgenannten Kriegshafen von Cadix; und daneben die Culturreste zweier interessanter Völker, der Mauren und der Spanier Karls V. Ja, man kann ein drittes, das älteste und mächtigste hinzurechnen, die Römer, von deren Herrschaft noch manches, wenn jetzt auch zerfallenes und verwittertes Bauwerk zeugt.

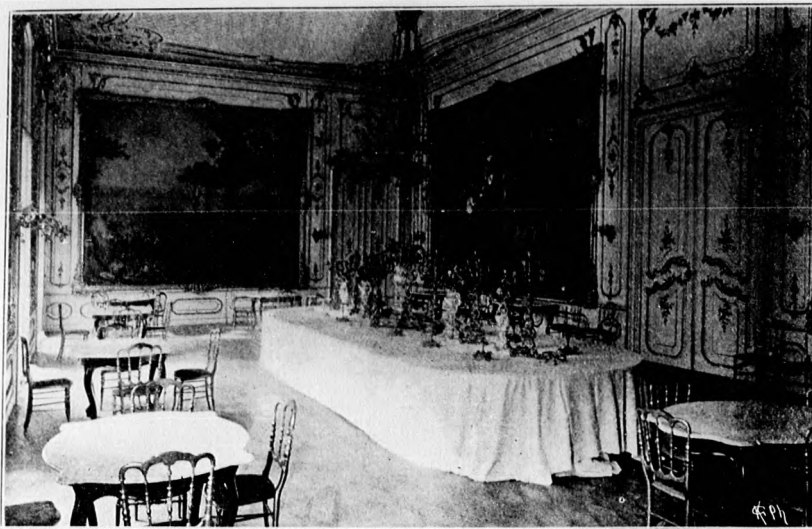
Madrid hat von den Mauren und Römern nur das Erbe, das ihm aus den Provinzen für seine Museen zugeflossen ist. Selbst ist es ganz spanisch. Dabei hat es 500,000 Seelen und heisst trotzdem nur Burg oder Marktflecken (Villa). Im Spanischen behält man die Benennung Stadt (ciudad) den Mittelpunkt vor, welche ihrer Einwohnerzahl, ihrer Geschichte, ihren glorreichen Erinnerungen eine Bedeutung ersten Ranges verdanken; alle anderen sind nur Marktflecken (villas) oder Dörfer (aldeas, pueblos).

Infolge einer merkwürdigen traditionellen Beharrlichkeit hat der Brauch Madrid als Haupt-

Gróf Karátsony Jenő budai palotájából.

Lépcsőház.

Gróf Karátsony Jenő budai palotájából.

Ebédterem.

stadt der Nation und offizieller Regierungssitz an der Spitze der spanischen Städte oben stehend, seinen ehemaligen sehr wenig rühmlichen Titel villa bewahrt, welcher es in eine untergeordnete Kategorie einzureihen scheint.

Die reine Luft der Berge des madrilensischen Hochlandes, die himmlische Pracht seiner Aussichten, der Ueberfluss und die durchsichtige Klarheit seiner Gewässer, der unvergleichliche Reiz seiner Gehölze, die Menge und Beschaffenheit seines Wildstandes (alle spanischen Monarchen waren ohne Ausnahme Jäger), selbst die Einsamkeit seiner Umgebungen, wo die Könige nach ihrem Belieben in der stillen Abgeschlossenheit ihren ländlichen Neigungen nachgehen konnten, seine gerade im Centrum des Landes befindliche geographische Lage, mathematisch genau von allen Grenzen des Landes gleichweit entfernt, bestimmten Philipp II., dort seine Hauptstadt aufzuschlagen.

Philipp II., Philipp III. und selbst Karl V., welche längere Zeit Madrid bewohnten oder es durch ihre Wahl an die Spitze aller spanischen Städte stellten, dachten niemals daran, aus demselben eine Stadt, sondern eine königliche Residenz zu machen. Madrid war demnach eine Hof- und keine Hauptstadt; so unfruchtbar auch heute seine Umgebungen sind, damals, vor 300 Jahren, war es ein köstlicher Ruhesitz. Haben es die spanischen Könige doch wie keine anderen in Europa verstanden, nach antiken Mustern sich Hofhaltungen zu errichten, wo sie hinter undurchdringlichen Mauern und endlosen Gärten, mit einem Heer von Höflingen zugleich ein Heer von Soldaten um sich versammelten, um sich von ihren Unterthanen und deren Sorgen und Leiden zu trennen. Der grosse Besitz an fruchtbarem Boden, umgewandelt zu schattigen Waldpartien und blühenden Gärten schützte die Mitglieder der königlichen Familie vor neugierigen Blicken und verwehrte es der Stadt gleichzeitig sich auszudehnen nach einer Richtung hin, in welcher der Boden bebauungsfähig war. Hier in diesem Städtewesen dominirte der Hof, schon das äussere Bild der Stadt lässt den königlichen Palast alles Andere beherrschen. Das unterscheidet Madrid so wesentlich von anderen Hauptstädten: von London, wo nichts dem Parlamentspalast an die Seite gestellt werden kann; von Paris, das gerechterweise stolz darauf ist, das königliche Bauwerk Heinrichs II. und Ludwigs XIV. dem Cultus der Kunst und der Aesthetik geweiht zu haben; ebenso von Lissabon, wo die königlichen Residenzen jeglicher Bedeutung entbehren und von Brüssel, das seine Kunstsammlungen und seinen titanischen Justizpalast und selbst sein Kammergericht über die dem Monarchen gehörigen Baulichkeiten gestellt hat. Das Schloss der spanischen Könige in Madrid ist riesenhaft gross, von

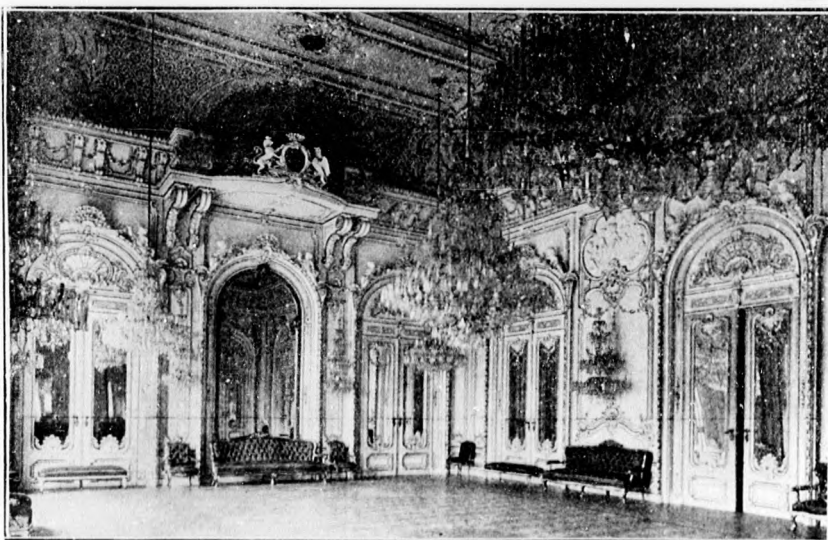
einer Schönheit, wie die grossartigen Linien der Kolossalproportionen sie zu erzeugen pflegen, dabei aber ohne charakteristisches, weder spanisches noch anderes nationales Gepräge. Und dennoch, man kann es nicht ansehen, ohne sich in seinen Sälen und Gemächern die streng spanische Etikette und den finstern Geist eines Albe zu denken. Wie ein Gespenst geht der Gedanke an die finstere Zeit der Inquisition mit durch die Renaissancehallen und -Höfe, durch die Schatzkammer, die Bibliothek und die Waffensammlung. Heute geht die Sorge um in diesem Palast — die Sorge um den Rest der ehemals die ganze Erde umspannenden spanischen Colonien, die Sorge um eine Königskrone . . .

Vom königlichen Schlosse geht die Calle Mayor, eine der frequentesten Strassen Madrids, in das Herz der Stadt, auf den Platz Puerta del Sol. Es ist ein regelmässiger, viereckiger Platz, von dem strahlenförmig nach allen Richtungen acht Strassen auslaufen. Stattliche Gebäude umgrenzen den von Springbrunnen belebten Platz. Nicht weit von ihm entfernt liegt die Plaza mayor mit dem Schönen Standbilde Philipps III. Hier wurden früher die Autodafés der heiligen Inquisition und später Stierkämpfe abgehalten. Die Ketzerverbrennungen haben inzwischen auch in Spanien aufgehört, die Stierkämpfe sind geblieben, aber nach der Plaza de Toros vor der Puerta de Alcalá verlegt worden. Ad vocem Stierkämpfe. Empfindsame Gemüther

bei uns zu Lande reden von ihnen wie von verabscheuungswürdigen Grausamkeiten, wie von Thierquälereien, wie sie bei uns, wo doch die Menschenschinderei etwas Alltägliches ist, nicht vorkommen könnten. Resolute Leute dagegen, die wiederholt Stierkämpfen in Spanien beigezogen haben, sind über diese Veranstaltungen anderer Meinung; sie halten einen zwei- oder vierbeinigen Packesel hier und anderwärts für viel bedauernswerther, als den Stier in der Arena. Dieser bedarf des Mitleides nicht und will keines. Er ist ein wilder, rauflustiger Bursche, der den Gegner nicht schont und auf keine Schonung rechnet, aggressiv bis zum letzten Athemzuge. Die Vorliebe für Stiergefächte, die man den Spaniern immer vorwirft, ist ihre schlechteste Eigenschaft keineswegs.

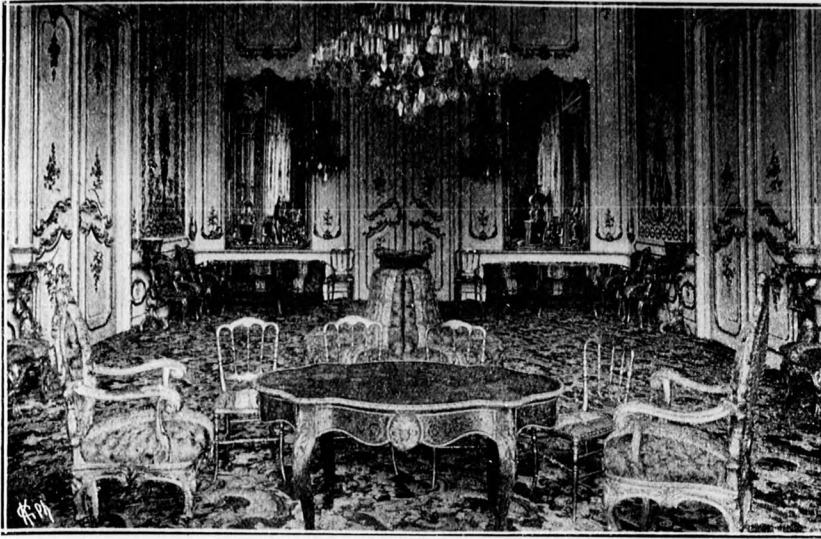
Eine der von der Plaza mayor ausgehenden Strassen, die Calle de Toledo, führt direct nach Süden und überschreitet jenseits der Puerta de Toledo die gleichnamige Brücke über den Manzanares, einen mitunter reissenden, im Sommer aber gewöhnlich ausgetrockneten Fluss. Die Toledobrücke, von neun Bogen getragen, zählt zu den schönsten Brücken der Stadt, wie die Puerta de Toledo zu den schönsten Thoren.

Gegenüber dem königlichen Schlosse, das mit seinen Anlagen die Westseite Madrids begrenzt, zieht sich an der Ostseite der Prado hin, ein langer Boulevard, dessen Seitenpromenaden sich in der Park von Madrid, in das Retiro der vornehmen Welt, verlieren. Hier sind die Museen, darunter das Museum del Prado mit seinen einzig in der Welt dastehenden Kunstschätzen; hier ist der botanische Garten, die Akademie der Wissenschaften, die Ingenieur- und die Kunstgewerbeschule, die Kunstausstellung, hier ist vor Allem ganz Madrid. Hier Athmen die gluthäugigen Damen im Frühlinge den süssen Fliederduft und lauschen dem Herlichen Gesange der Nachtigallen, im Sommer wieder geniessen sie die erquickende Frische des schattigen Laubes und im Winter die wohlthuende Wärme der Sonnenstrahlen, während des ganzen Jahres aber die Quintessenz des Vergnügens: zu sehen und gesehen zu werden, sich mit Freunden und Bekannten auf die herzlichste Weise zu begrüßen, um sich, sobald man den Rücken gewendet, gegenseitig zu verlästern. Auf der Kreuzung, welche mit der antiken, historischen Promenade die alte Alcalastrasse und die neuen Verkehrswege von Raboletos bilden, staut sich der Verkehr. Der Platz ist des Verweilens werth; Bauwerke, wie die spanische Bank und das Kriegsministerium, schmücken ihn. Wie von der stillen Fluth des Bassins getragen, ragt auf ihrem von Löwen gezogenen Wagen die prächtige Statue der Cybele, die Zackenkrone auf dem Haupt, über die Menge: Zu ihren Füssen quillt aus der Erde das beste Wasser der Welt.

Gróf Karátsony Jenő budai palotájából.

Tänzerterem.

Gróf Karátsy Jenő budai palotájából.

Társalgó-terem.

Weiterhin, auf La Castellana zu, neue Waldpartien, neue, sich kreuzende Fahr- und Promenadewege, Equipagen, Reiter, kommende und gehende Spaziergänger, müssige, dem Genuss oder der Erholung dahingebene Menschen, unbesorgt um Philippinen und Antillen, den Krieg als Gesprächsstoff behandelnd und die Arbeit vielleicht nur dem Namen nach kennend. Aber drüben über die Calle de Alfonso XII. hinweg, im Häusermeere der Stadt, in ihren Palästen und Kirchen, da sind die Werke der Dichter und Künstler, die Reliquien der Helden aufgespeichert, und nahebei, zu beiden Seiten von La Castellana, da breitet sich das neue Madrid aus mit schnurgeraden Strassen und hohen, vielenstrigen Häusern. Hier wohnen, wie an der Peripherie anderer Grossstädte, die Ent-erben der Gesellschaft — hier wohnt die Arbeit und die Entbehrung.

Madrid ist, wenn auch ein Dorf dem Namen nach, thatsächlich eine grosse interessante Stadt. Und einer Stadt, wo Lopez und Calderon das Licht der Welt erblickten, wo Velasquez und Goya den Pinsel, wo Cervantes und Quevedo die Feder führten, wo Gongora und Quintana ihre Lieder sangen, der Stadt, welche so vielen bis dahin unbekanntem Völkern das Gepräge der christlichen Civilisation aufdrückte, deren Senat Gesetze für beide Hemisphären vorschrieb, welche jenes spanische Theater schuf, dessen Ruhm von keinem anderen übertroffen wird, welche Künste und Literatur in ihren Akademien zur Blüthe brachte, welche ein ganzes Jahrhundert lang, durch ihre Dichter und Schriftsteller im Hotel Rambouillet das literarische Scepter Europas schwang, welche mit einer unvergleichlichen Malerschule den Rum erhabener Kunstschöpfungen bereicherte, dieser Stadt kann mit gutem Recht und ohne stolze Ueberhebung zuerkannt werden, dass ihr Name ruhmvoll in der Geschichte verzeichnet ist und ihre Existenz zu jenen gehört, welche unserem Planeten zum Schmuck gereichen.

A drága Budapest.

Nem tartunk tőle, hogy akadna budapesti lakos, a ki a drágaságot tagadná. Hiszen már azokban a körökben is, a hol az élelmi cikkek drágasága az évi mériegyenyelgére nincs veszedelmes befolyással, hangsúlyozzák, hogy a helyesen számító emberek, a forgalmi eszközök fejlődésével párhuzamosan arra törek-
szenek, hogy itt hagyják ezt a drága várost. A melyben az élelmezés legfontosabb érdekeit csak negyedsorba helyezik és a hol kizárólag az államnak, a fővárosi pénztárnak és a háziuraknak a telhetetlenségét kell kielégíteni.

Bécsben, Berlínben, Párisban a nagyobb kereskedők és a vagyonosabb iparosok is kiszorílnak a városi köz-pontból a külvárosok zug-utczáiba. Londonban vasúton

utazik a kereskedő mértföldekkel távolabb eső külvárosi lakásába.

A fővárosi közlelmezési viszonyok tarthatatlanságá-nak a szomszéd községek felvirágzása és fejlődése lesz a következtése: a fővárosból kiszorílnak a fővárosiak.

A drágaság okainak legfőbbje a tehetetlen és az indolens fővárosi közönségnek közönys képviselőstülete.

Második igen fontos oka a kereskedelem szervezetlensége. Míg Budapesten az élelmezési cikkek sorában csak kettőt ismerünk, a melyekkel a kereskedővilág be-hatóbban foglalkozik, tudniillik a gabona és a déli gyümölcs; addig a hús, tojás, baromfi, konyhai növé-nyek és halak dolgában úgy állunk még, mint ezelőtt száz esztendővel.

Ezeknek a cikkeknek a közvetítése még ma is, a vásárcsarnokok felállítását után, a legprimitívebb módon történik.

Londonban tojás-börze és hal-börze van és milliókra menő tökét fektetnek a baromfi- és élelmicikk-keres-keztésbe. Nálunk néhány vállalat monopolizál egyes cikkeket a vásárcsarnokokban és a piacokon.

A tojás és baromfi, a míg a fővárosba kerül, három közvetítő kezén megy keresztül. Az első kéz falúról-falúra, pusztáról-pusztára házalva, esetleg bizományban szedi össze az anyagot a vidéki kofa, a második kéz számára.

Ettől ismét a nagyobb kereskedő, vagy ügynök vásárolja össze az árut, hogy busás nyereséggel a fő-városba szállítsa. Itt a nagyvárosban a nagykereskedőtől megveszi az árut a nagykofa. Minden élelmiszer-piaczon van két-három nagykofa, a ki a hetenkénti elszámolás

kötelezettsége mellett az utolsóelőtti kéznek, a baromfi-kofának hitelben bocsátja rendelkezésére az árut.

Hogy ily módon mennyire korlátozódik a verseny, azt nem kell talán mondanunk. Olyan árú kerül a piacra, a melyent a nagykofák kartellja akar. De sokkal érdekesebb az áralakulás kérdése a mai rendszer mellett.

Egy kis csibén, a melyet a pusztán a szegény termelő cselédség 20 krajczárért veszteget, öt közvetítő nyeresz-kedik. És míg a fogyasztóhoz eljuthat; körülbelül újabb 50%-kal drágul az árú.

Ehhez járul még a szállítási költség 3%-kal, a fővárosi fogyasztási adó 6%-kal, úgy, hogy a vidéken 20 krajczárral fizetett csirkéért a fővárosi fogyasztó közönség 50 krajczárt kénytelen fizetni.

Már ebből is látható, milyen hathatós és üdvös befolyással volna közlelmezési érdekeinkre a közvetítő kezeknek egy-kettőre való redukálása.

De ebben az irányban sem hajlandóságot, sem vállal-kozó szellemet nem találunk a fővárosi kereskedői körök-ben. A vidék néhány nagyobb városában megtelepedett külföldi élelmiszer-exportörök kivétel nélkül meggazda-godnak abból, hogy egyes külföldi metropoliskok felé közvetlenül szállítanak tojást, vaját, vadhúst stbit. A fő-városban azonban még mindig nincs ilyen kereskedelmi vállalat.

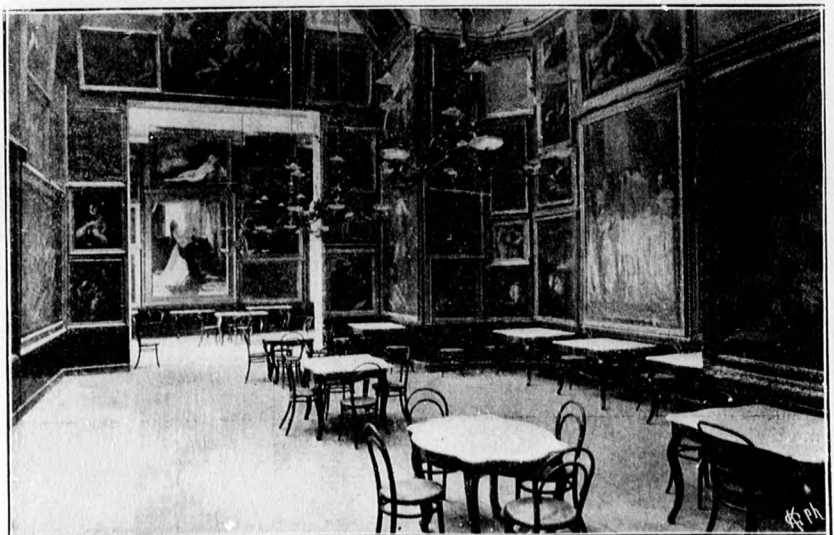
A budapesti drágaságnak harmadik oka a teherdij-szabás zóna-rendszere. Ezzel a szisztémával az az elv érvényesül, hogy minél nagyobb a távolság, aránylag annál olcsóbb a díjtétel. Miután Ausztria is, Német-ország is a fogyasztási cikkekben a magyar produkcióra van utalva, ennél fogva az az elv a kivitelnek, a főváros élelmezési érdekeinek kárára való protegálását jelenti.

Igaz, hogy a kivittelt nem szabad veszélyeztetni; de a főváros lakossága is megkövetelheti, hogy az ő érde-keit az illetékes minisztérium figyelmen kívül ne hagyja. A főváros könnyebb és biztosabb élelmezése szempont-jából olyan díjszabási kedvezésekre van szükség, a melye-ket előbb-utóbb meg kell adni, bármennyire is akadékos-kodnak ellene fiskális szempontokból.

Szükséges és elengedhetetlen, hogy a közlekedésügyi kormány zónaszerinti mérséklésekkel vagy refakciókkal lássa el az élelmicikkek szállítási tarifáit a budapesti központra. Ez az intézkedés egyik fűszekőze annak, hogy a főváros közlelmezési viszonyait természetesebb és biztosabb mederbe terejlük.

A viszás szállítási díjak következtében a távolabb eső vidék tartózkodik attól, hogy a főváros élelmezésére termeljen és szállítson. Ez a legnagyobb oka a budapesti drágaságnak. Az ország határvidékén termelő gazda nem tudja produktumát a fővárosban értékesíteni, mert a fővároshoz közelebb lakó termelővel a szállítási tarifák igazságtalan beosztása miatt nem versenyezhet. Ez ép úgy kárára van a főváros közlelmezésének, mint a mezőgazdaságnak, a mely már belenyugodott abba, hogy a bevándorolt bolgárok és szerbek óriási földbereket fizetnek a főváros közelében és a szállítási költségek kikerülése következtében sikeresen versenyezhetnek a csak csekély földbért fizető magyar gazdával.

Hiába mondják, hogy a kisebb magyar gazda nem akar, vagy nem tud konyhai zöldséget termelni. Tanítsák reá, ha nem tud és mutassák meg neki a reá váró nagy

Gróf Karátsy Jenő budai palotájából.

Képlár.

hasznát, ha másképp nem volna hajlandó erre a termelési ágra.

De ne kényszerítsék őt arra, hogy tétlenül nézze, mikép virágzik a főváros közelében egy egész keleti kolónia, a mely gyarapodik anélkül, hogy még csak versenyre kellene szállnia az amúgy is mélyen sújtott magyar kisebb termelével. Ez volna a negyedik és szintén fontos oka annak, hogy Budapesten az élelmzés drága.

A vásárcsarnokoktól reméltük az élelmzési viszonyok javulását. De mindezekből, a mit most felsoroltunk, semmit sem tett kedvezőbbé a vásárcsarnoki intézmény. Sőt, mint tudvalevő — habár csupán néhány évig tartó átmeneti állapotnak kell tekintenünk — a vásárcsarnokok felállítására jelentékenyen megdrágította az élelmzést. De ez már a vásárcsarnokok speciális bajainak fejzetébe tartozik, a melyet a multkor már részletesen ismertettünk. Itt a drágaság általános és mélyebb okaival foglalkoztunk csak.

Még a legrosszabb akarat, még a vak elbizakodottság sem tagadhja ez állapotokat. Betegséget gyógyítani könnyű pedig, ha helyes a diagnózis. Lehet, hogy még más okai is vannak az egyetemesen és együttesen észlelt és érzett válságos állapotoknak, de azokat még kideríteni sem kellene, ha a felhóztak szanalásához komolyan hozzáfognának.

De ajánljuk, tegyék ezt minél előbb, mielőtt Budapest fejlődését teljesen megakasztaná a drágaság!

Az amateur ügyvéd.

— Hiteles Krisztusképmás. —

Budapest, június végén.

A tudomány a hit szolgálatába állott — kezdte a cikkét egy ügyes tollú újságíró az «Osservatore Romano»-ban. Elolvastam én is a cikket és bizonyára te is, nyájas olvasó. Te, szeretett olvasóm, valószínűleg egyszerre ki-mondtad a véleményedet a dolog fölött: — Újságban van, hát nem igaz, hogy az az ügyvéd a szent halotti lepel lefotografálása révén hiteles Krisztusképmáshoz jutott. Jó magam már nem mondhattam ilyen kategorikus ítéletet a dolog fölött, bár nekem is szörnyen fúrta ez egyszer az oldalamat a kérlelhetetlen igazmondás.

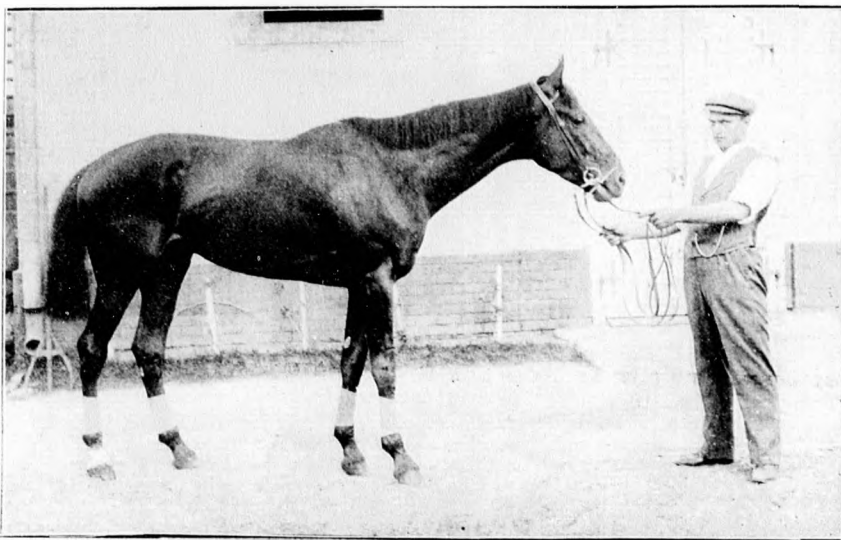
Hát csakugyan sikerült volna?...

Secondo Pia turini ügyvéd, az egyházművészeti bizottság tagja, engedélyt kapott Umberto olasz királytól, hogy a szent halotti leplet, a santissimo sudariót, a melybe Krisztust halála után beburkolták, lefényképezhesse. Secondo Pia turini ügyvéd, az egyházművészeti bizottság tagja, külön erre a célra lemezeket készített. Secondo Pia turini ügyvéd, az egyházművészeti bizottság tagja, a halotti leplet, a melyet a turini székesegyház egy márványkápolnájában őriztek, lefotografálta, Secondo Pia turini ügyvéd, az egyházművészeti bizottság tagja a lemezt praeparálta és — óh, csodák csodája — a lemezen élesen láthatóvá lett a Megváltó fenséges arca. Secondo Pia turini ügyvéd, az egyházművészeti bizottság tagja... — nevezetes ember lett az «Osservatore Romano» Csodálatos eset című cikke révén tizenegy egész és azonfelül még egy fél napig.

Nevezetes ember lett. Krisztus Urunkkal és Umberto királylyal egy cikkben enlítették az ő nevét. Egyéb eredménye a híhónak nem volt. A lemezt Secondo Pia turini... stb. stb. nem adta át egyetlen egy illusztrált lapnak sem, így hát eddig csak ketten gyönyörködtek benne, ő, a nagymester és az «Osservatore Romano» cikkírója, a még nagyobb mester. Gyönyörködtek a lemezben, mert nekik az eddig is már meglehetősen hasznát hajtott, jöllehet Jézus Krisztus képmását azon a világ egyetlenegy fényképezése sem fődözne fel. Am ez nem baj. Secondo Pia ügyvéd úrnak mégis elég jól be-

ítött az amateur-fotografusság. Pedig a fotografálást még csak nem is jogász korában tanulhatta. Csak talán pár éve, a mióta az ügyvédi irodájában sajnálatosan pangás állt be. A kliensek kezdtek elmaradni, unatkozni kezdett Secondo Pia ügyvéd úr. Hogy az unalmat agyoncsapja valamivel, vett egy okarinát. Az okarina tudvalevőleg olesó és jámbor kis hangszerecske. De Secondo Pia ügyvéd úrnak, a kinek a kis ujjában volt ez egész corpus juris, az okarinázás nagyon nehezen ment. A jámbor hangszerecske visított, ha az ügyvéd úr belefújta és a kliensek az étkelen hang hallatára még inkább elmaradoztak. Eladta ugyanezért féláron az okarinát és egy fotografáló masinát vásárolt. A kliensek csak nem jöttek, annyi idő jutott Secondo Pia-nak a fotografálásra, hogy az unalom elűzésére szánt időtöltésbe is beleunt. Már-már azt tervezte, hogy hirdetni fogja, hogy minden kliense, akár megnyeri vagy elveszti a pörét, tizenkét arczképet kap ingyen és bérmentve, a mikor sokkal jobb eszméje támadt, a sudario, a halotti lepel lefényképezése. Ez — állítólag — megtörtént.

És ez által ingyen jutott az «Osservatore Romano» egy szenzációs cikkhez, a melyet az egész világsajtó lefordított. Ingyen jutott

Áruló.

Bárd Königsvarter Hermann versenystájlójából.

Az idei osztrák derby győztese.

Secondo Pia ügyvéd úr egy hatalmas reklámhoz, a mi úgy fordul, hogy kliensekhez segíti még az irodáját is. Végül ingyen jutottunk mi egy jó kövér kacsa-hoz, a mi azonban nem fogja megelégedni a gyomrunkat. Akadnak mindig ügyes emberek, a kik újabb és újabb, kövérébbnél-kövérébb kacsákat tálnak föl. Mivel pedig a homoeopathia egyre hódít, az újabb kacsa kikurálja legtöbbször azt a gyomorbajt, a mit a közönség gyöngye szervezetében az elődje okozott... (H—g.)

Dilettans művészet.

— A kassai kiállítás. —

Budapest, június.

Az igazat megvallva, azzal az előítélettel mentem Kassára, hogy ott egy óriási garmada csodabogarat látok. Alaposan csalódtam. A kassai amatőr-kiállítás, a melyet tegnap nyitottak meg, egyszerűen meglepett. Az egész kiállításban semmi pöz, semmi hatásvadászat. Az a hét—nyolcz terem, a hol elhelyezték azt a sok tarka, vegyes holmit, tele van ambícióval, a művészet iránt érzett rajongással és bájos naivsággal. A hol ennyi az amatőr mint Kassán, ott nem kell féltetni a magyar művészetet. A szárnyaszegett magyar művészet ki tudja hol tarthatna már, ha sok Kassánk lenne?

Bár dilettans művészek állították ki munkáikat, amatőrök mutatták be, a mit irigylésre méltó buzgósággal összegyűjtöttek, mégis nagyon sok

tárgy van a kiállításon, a mi határozottan műbecsű és történelmi nevezetességű. Különösen Bubics püspök rekesz-zománcos szekrénykéje, egy vár mészete és himzett művei ragadják meg figyelmünket. Egész otthonosan érzi magát az ember dr. Szörényi keleti szobájában. Indiai és persa szőnyegeknek, keleti kelméknek a szépsége elfeledtetni velünk azoknak a kvalitását. Rézművei, japáni nyomtatvány- és kézírásgyűjteményei pedig valósággal ritkaság számba mennek.

A műipari gyűjteményekben látunk egy sor porcellántárgyat, vieux Saxe-munkákat. Unger százados ambícióval és nagy műérzessel összeállított sorozatában. A régi bécsi porcellán a Szerecsányi család gyűjteményében van képviselve. Érdekesek a Malterék sorozatában a sèvresai tányérok és korsók. Történelmi remniscenciákat is idéz föl bővíben a kiállítás. Bubics Zsigmond a kassai püspök állította ki többek között II. Rákóczy Ferenc és György egykorú arczképét, Bacsányi Jánosné képmását, Szent Bernát misemondó ruháját, Szent Ottó infuláját és Rákóczy burnótos szelencéjét.

Isten tudja mennyi édes emlék tapad azokhoz a régi legyezőkhöz és csipkékhöz, a melyeknek a gyáripar mai fejlettsége mellett sincs mit szűgyenkezniök. Az Orsolya-zárda csipkeminta kollekcioja a kézimunka valóságos diadala. És végül egy magában véve szerény kis rézmetszet az, a minek nem is annyira a kidolgozása, hanem inkább az érdekes fölírat érdekel bennünket. Nagy palotát ábrázol a rézmetszet, alatta ez a pár sor: *Das unter Maria Theresia projectirte Gebäude einer Akademie für Künste und Wissenschafte in Pesth.* A rézmetszetet Bubics püspök állította ki. Mintha bizony a mellözött magyar művészet nevében peticionálna ez a metszet *Wlassics* miniszternél!...

A dilettansok tárlatában szinte kifrad az ember szeme. Olajfestmények, akvarellek, faégetés, himzés, csipkék, metszett bőrök, porcellán és majolika-festés szébbnél-szebb kivitelben váltakoznak.

Mennyi jól eltöltött szabad idő izléses gyűmölése van itt egybehordva! Még azt is elfeledi az ember, hogy a kiállított tárgyak nagy része gondosan kidolgozott utánzat. Azt is elfeledi az ember, látva a pompázó tarka holmikát, hogy a dilettantizmus többé-kevésbé kiöli az egyéniséget. Csak az bántja egyedül a szemet, hogy az utánzatok miért készültek többnyire német minta után? Egy internacionális kiállításon bizony a kassai gyűjtemények kevés tárgyára mondhatná rá valaki, hogy ez magyar. Valamivel több önállóságot, sokkal több magyarságot, fáradhatatlan amatőr hölgyek és urak, akkor a legközelebbi kassai amatőr-kiállítás méginkább túl fog szárnyalni minden várakozást. Habár ez már nehéz dolog, mert a jelenlegi kassai amatőr-kiállítás már túlságosan elkényeztetett bennünket. Most már, ha ismét Kassára utazunk, nem azt reméljük, hogy csodabogarakat látunk, hanem egy minden ízében magyar amatőr-kiállítást. Egyébként pedig valljuk be végül, hogy nekünk ezúttal hallgatnunk kellett volna, mivelhogy nem mint kritikuskok voltunk hivatalosak Kassára, hanem mint műbarátok. Mint kritikuskok, talán kissé szigorúbban és kedvezőtlenebbül ítélünk volna. (—igmi.)

Egy magyar sportsman.

A szántói kastély festői környéke, nemes építészeti szépségei még a járattannak is rögön elárulják, hogy benne igazán nagyúr lakik. Csak Angolországban, a walesi és skót

grófságok ősi cottage-ai és castle-jei közt lehetne hasonlót találni. A bársonyos pázsítú remek park kavicsos útain sugár és terebélyes fák vetnek árnyékokat, míg közepén a kertészet csodái gyönyörködtek a szemlélőt ezerszínű virágokkal és kitünően ápolat dísznövényekkel.

Maga a kastély urának magasfokú és világlátott ízlését tükrözteti vissza. Egyesíti magában a magyar kényelmet, az angol czélszerűséget és a francia raffinált ízlést, együtt pedig egy modern főrangú ház minden csodálatos szépségeit és kedvességét.

Nem messze a kastélytól pedig egy mintagazdaság modern és dús berendezése lepi meg a látogatót. Szép gazdasági épületek, tágas raktárak, csűrök és magtárak, tiszta cselédházak és gyönyörű istállók — szóval minden, a minék a látásán örül a gazda szíve. Belül mindenütt a legnagyobb tisztaság és praktikusság. Az istállóban pedig remek háttas paripák, nemes fajtájú hintó lovak, kitűnő teherhordók rogotatják a zabot. A marha-istállóban fehér, czímerez szarvú magyar ökrök állnak egymás mellett, míg amott tiszta szőrű magyar és finom külföldi fajtájú tehének várják a fejést.

Tovább menve előttünk áll a cukor-gyár, a melyet a szántói uradalom szintén házilag kezel.

Berendezése a modern technika legújabb vívmányainak diadala. Kezdve a répavágó, a derítő, szűrő, párologtató és befűző gépektől egész a szirup feldolgozóig minden a legnagyobb czélszerűségnek felel meg. A szántói mezőgazdasági telep méltó párja a szántói kastélynak.

Ebben a keretben tölti az év nagy részét a szántói kastélyura, báró Königswarder Hermann, a ki családja nagy vagyonát a magyar mágnást illető nagy feladatok betöltésére használja fel. Bécsben, Budapesten és Szántón egyaránt kedvelt alakja az arisztokrata társaságnak és neje, született *Blaskovich Melanie bárónő* mindig előláll azoknak a főrangú hölgyeknek a sorában, a kik a legfelsőbb tízezer életében vezérszerepet játszanak.

Báró Königswarder Hermann neve csupán néhány éve a mióta családát alapított, szerepel ugyan kiválóan a közéletben, de ez a rövid idő teljesen elég volt arra, hogy magának általános becsületet, tisztelet és jóhangzást szerezzen.

A ki ma magyar ló-sportról beszél, annak az előkelő intézménynek az oszlopos tagjai közt említi fel mindig báró Königswarder Hermann nevét. És bár a magyar és osztrák sport között szoros érintkezése folytán működésének nagy része Magyarország határain kívül esik, báró Königswarder Hermann mindenkor büszkeséggel vallja magát magyar mágnásnak. És így az utóbbi években szerzett babérai egyúttal a magyar lótenyésztésnek a diadalai is.

Mert báró Königswarder Hermann az utolsó három év alatt valósággal szédítő karriert csinált, — ha ugyan lehet nála egyáltalában karrierről beszélni — a sport téren. Istállóját óriási áldozatokkal és fáradságot nem ismerve emelte arra a fökora, a melyen most áll, és a melyhez fogható kevés van most a monarchiában.

A sötétkék-aranszárú dresor — ez báró Königswarder versenyszíne — a legutóbbi két év alatt a monarchia néhány oly klasszikus nagy versenyében lett győztes, a melyeket csak nagyon kevés sportsman tudott hamarosan elérni. És a diadalmas pályafutás eddig legszebb győzelme, egyúttal jövője szép reményeinek egyik legbecesebb záloga az *osztrák derby* volt, a melyet az idén báró Königswarder Hermann nyert meg, magyar lóval.

Éz a világraszóló sportesemény büszkeséggel ölti el szívünket és a csodálat és hála adóját szívesen rójuk le a báró előtt, a ki győzelmével

a magyar lótenyésztés diadalainak aranykönyvét szaporította egyik legszebb lapjával.

Báró Königswarder Hermannnak a sport téren kifejtett sikeres működését mi sem illusztrálja szebben, mintha röviden vázoljuk istállójának a legutóbb három évben aratott diadalait.

Az 1896-iki év második felében kezdett az aranszárú dresor győztesként elhaladni a bírói páholyok előtt, miközben számos második és harmadik helyet is nyert.

Íme az 1896-iki év versenyeredményei:

Alag: Nyári meeting. Július 14.

Kétévesek eladóversenye, 2000 korona.

Első: *Merengő II.*, lovagolta Kaposi. Könnyen három hosszal nyerve. *Ez volt báró Königswarder első győzelme.*

Tátra-Lomnicz: Nyári meeting, július 26.

Kétévesek eladóversenye, 3000 korona.

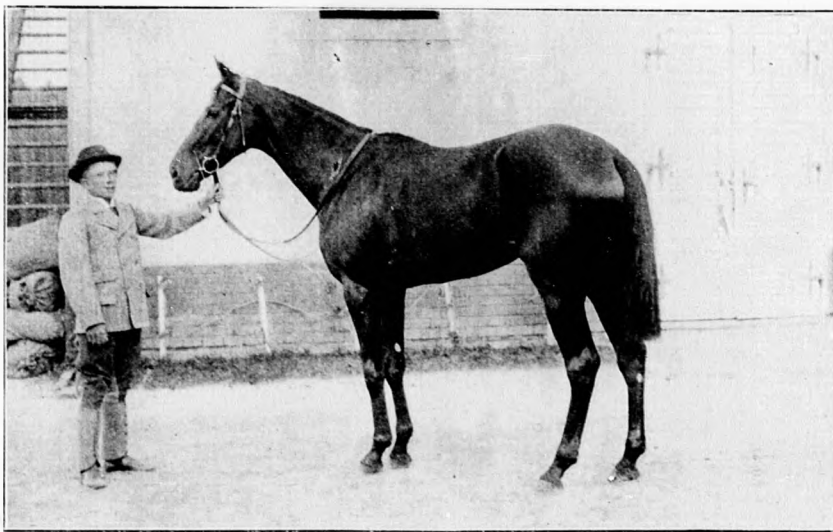
Első: *Summer Breeze*, lovagolta Ibbett. Könnyen, másfél hosszal nyerve.

Bécs: Őszi versenyek. Október 25.

Kétévesek handicapja, 2000 korona.

Első: *Sittsi vadász* (Lesi betyár) lovagolta Poole. Könnyen, másfél hosszal.

Második és harmadik díjjal együtt ebben

Komámasszony.

Báró Königswarder Hermann versenystállójából.

Az idei kanca-díj nyertese.

az évben báró Königswarder 10,860 korona értékű versenydíjakat nyert. A következők évben megkezdődnek nagy győzelmei. Ezeknek a sorozatát a következőkben sikerült összeállítanunk:

Bécs: Tavaszi versenyek. V. nap. Április 18.

Eladóverseny, 2000 korona, 1800 méter.

Első: *Sittsi vadász* (Lesi betyár) 3 éves, lovagolta Ibbett. Könnyen 1½ hosszal. A győztes lovat Ottó főherceg vette meg 3000 koronáért.

VII. nap. Április 22.

Nyeretlenek handicapja, 2000 korona, 1100 méter. 3 éveseknek.

Első: *Borúra derű*, lovagolta Adams. Könnyen három hosszal.

Budapest: Tavaszi versenyek. V. nap. Május 9.

Eladóverseny, 2000 korona, 1400 méter.

Első: *Furfang*, 3 éves, lovagolta Adams. Két hosszal könnyen nyerve.

IX. nap. Május 16.

Ruperra díj, 4000 korona, 1000 méter, 2 éveseknek.

Első: *Komámasszony*, lovagolta Adams. Másfél hosszal biztosan nyerve.

Bécs: Nyári meeting. IV. nap. Május 25.

Eladó handicap, 2000 korona, 1600 méter, 3 éveseknek.

Első: *Summer Breeze*, lovagolta Adams. Könnyen 2 hosszal nyerve. A győztest hg. Taxis s gróf Erdődy Sándor 5100 koronáért vették meg.

VI. nap. május 29.

Eladó handicap, 2000 korona, 1300 méter.

Első: *Furfang*, 3 éves, lovagolta Adams. Biztosan háromnegyed hosszal nyerve. A győztest Krausz Lajos vette meg 3100 koronán.

Tátra-Lomnicz: I. nap. Július 14.

Eladóverseny, 2000 korona, 1200 méter.

Első: *Borúra derű*, 3 éves, lovagolta Ibbett. Küzdelem után nyakhosszal nyerve.

Itt jegyezzük meg, hogy augusztus 4-én a *Kottingbrunni* pályán futott először a *Helena-völgyi díjért* (50000 korona) *Maiköniggel* és *Dörizál* együtt *Áruló*, az 1898-iki osztrák derby-győző. Jó formája miatt egyenlően súlyozták a két első lóval, de helyet nem kapott. Lovasa akkor is Adams volt.

Bécs: Őszi versenyek. Szeptember 21.

Vereuil handicap, 1200 méter, díj 10000 korona.

Első: *Komámasszony*, lovagolta Adams. Biztosan egy hosszal nyerve.

Budapest: Őszi versenyek. Október 10.

Szent-László-díj, 1400 méter, díj 32,000 korona.

Első: *Komámasszony*, lovagolta Adams. Biztosan fél hosszal.

Bécs: Októberi meeting.

Október 24.

Henckel Memorial, 1600 méter, díj 20000 korona.

Első: *Komámasszony*, lovagolta Adams. Küzdelem után nyakhosszal nyerve.

Az 1897-iki év, mint láthatjuk nagy győzelmeket mutat fel. A Königswarder istálló néhány klasszikus versenyben győzött, még pedig mindig igen szép formában. Összesen 100,670 koronányi nyereségeivel az első közt állt az év végén. Lovai közül az akkori év egyik legjobb kétévese, *Komámasszony* rendre aratja a diadalokat és az idén is, mint hároméves megnyert egy nagy versenyt. A versenyév első felében a Königswarder-istálló nagy győzelmei a következők voltak:

Budapest: Tavaszi meeting. Május 8.

Nemzeti-Haza-fíj, 1600 méter, díj 20,000 korona.

Első: *Áruló*, lovagolta Adams. Ez volt *Áruló* első nagy győzelme. Már ekkor komoly derby-jelöltként kezdték emlegetni. Gaga csikaja gyönyörű formát mutatott.

Bécs: Tavaszi versenyek. Május 26.

Osztrák kanca-díj, 2400 méter, 30000 koronánál.

Első: *Komámasszony* lovagolta Adams.

A legszenzációsabb, legnagyobb diadala a Königswarder-istállónak a július 5-iki *Osztrák Derby* volt. Ezen a napon *Áruló*, a híres *Gaga* produktuma, legjobb hároméveseink elől vitte el a kék szallagot. A magyar tenyésztésnek és Königswarder Hermann bárónak e kettős diadala lelkesült örömet keltett egész Magyarországon. De álljon itt a nagy sportünneplés irására:

A Freudenau fölött így talán még sohasem mosolygott az ég, ember pedig sohasem volt annyi künn, mint most. Magyar ember annyi volt, mint egy budapesti versenynapon, úgy, hogy magyar szótól visszhangzott az egész Freudenau.

A nyergelésnél a legjobban tetszettek *Lulu* és *Áruló*; Mindig hatalmas alkata imponált ugyan, de nem tetszett. Makó tulságosan kitrainirozottnak látszott. Maikönig pedig olyan kövér volt, mintha még most sem lenne terjedés kész. Még jóval a Derby előtt híre terjedt ennek daczára Herbert Reeves véleményének:

— Remélem, hogy nyerek Maiköniggel, de nagyon félek — *Áruló*ról...

Igy történt, hogy *Áruló* az utolsó percekben helyre úgy a ringben, mint a totalizateurnél tömérdek összeggel fogadták. Mert Herbert

Reevesnek tudnia kell, mi történik a John Reeves istállóban.

Szenzációs érdeklődés közt álltak a lovak a starthoz, a hol a pacemakerek többször csináltak hamis startot. Különösen Gaspilleur volt látni való, hogy előre igyekszik, Lulunak a pacet csinálni. Igen jól sikerült start után a verseny így folyik le:

Gaspilleur elugrik, Busserl, Lulu Ladrone és Maikönig utána, Mindig Crampon, Áruló és Dória az utolsó csomóban, Shannon és Toll, mint pacemakerek sehogy sem tudtak hivatásuknak eleget tenni. Gaspilleur a rövid oldal előtt belefáradt a vezetésbe, a mit különben sem tett elég sebes tempóban s a helyébe egyszerre Busserl ugrott, most már gyors iramban vezetve a társaságot. Áruló és Crampon előbbre jöttek. Mindig és Dória ellenben rendületlenül megmaradtak hátul.

Az egyenesbe fordulónál roppant érdekes a kép. Látni való, hogy Huxtable nem siet előre, hanem arra helyezi a súlyt, hogy az útja szabad legyen, s ezért Mindiggel a legkülső pályát választja. Kivülről jön fel a csomósodó társasághoz, melynek élén most már Áruló és Lulu bukkantak fel; de úgy látszik, mintha Mindig ruhse eldöntené a versenyt s a nagy favorit győzne. Adams már mozgott is Árulón, de a vas kéz és a hű ló az élén maradt — Huxtable részéről egy ostorcsapás, és eldőlt, hogy a két jockey közt való egyenlőtlen küzdelemben másé nem lehet a Derby, mint Árulóé. Leírhatatlan riadalom közt vonult el másfél hosszal a célnál Áruló Mindig előtt, Lulu két hosszal 3-ik, Dória félhosszal 4-ik, Maikönig félhosszal 5-ik...

A lelkesedés, daczára a favorit vereségének, általános volt. A nagy favorit veresége feledtette azt, hogy igazi magyar tenyésztésű ló nyerte a Derbyt, s gazdájáról, a ki maga vezette be a lovat zajos éljenzés közt, örömmel láttuk, hogy igazi magyar ember s úgy beszél magyarul, mint a többi bihari birtokosok. Königswarder Hermann győzelmét már azért is roppant nagy rokonszenvvel fogadták, mert mindenki tudta, hogy jut legalább a szegényeknek...

Baththyány gróf pedig ezt a megjegyzést tette a verseny után:

— Csak azt sajnálom, hogy a saját testvére verte Mindiget.

És a turf magyar vendégei büszkeséggel hallották: a miliónok... ~~mindenütt~~ erősen hangsúlyozta magyar voltát és magyarul köszönte meg a számos gratulációt.

A Königswarder-istálló ez évi nyeresége a Derby után már meghaladták a 144,910 koronát. De ezzel még nem nyugszik babérain, hanem serényen folytatja munkáját. *J. Reeves* trainer aleráj telepén a következő lovakat dolgozzák be új győzelmekre:

3é sga m *Áruló* Gaga—Artless
3é fk *Komámasszony* St. Serf—Thoughtless
2é p m *Bonvivant* Beaumont—Polyoblion
2é p m *Csárdás* Primás II—Tulipán
2é sga k *Grenadine* Gunnersbury—Ophelia
2é p m *Grimaldi* Orvieto—Grey Mist
2é p k *Hajnal* Primás II—L'Eclair
2é stp. m *Heute noch* Espoir—Arany
2é p m *Petőfi* Morgan—Petroleuse
2é sga k *Tonon* Bálvány—Toncsi

Ezek közül *Petőfi* a jövő év nagy crackje. Képeink *Áruló* és *Komámasszony* mutatják be különben sikerült felvételekben.

Báró Königswarder Hermann nevérol valamikor nagyon szépen fog megemlékezni a magyar ló sport történetirőjé. Mi, a kik vele egy korban élünk, csak annyit kívánhatunk neki, hogy dicsősége szálljon oly magasra, mint a milyennek ebből a ragyogó kezdetből csak jósolni lehet.

Serecs Gyula.

Színházak szünete.

Budapest, június 30.

Tegnap, Péter és Pál napján, a mikor annyí sok leendő Jászai és Küry vitte haza az írásos bizonylatot arról, hogy mit tanult tiz hónapon át, nem egy apa fogott nagy hangon korholó beszédbe. De a haza jöendő támasza, a századvég gyermeke, megszakította a beszédet.

— Hát még a vakációim is megkeserítik? Nem volt elég a szekaturából az egész évben?...

És az apa, mit tehetett egyebet, elhallgatott.

Kezdjünk-e filippikába színészeink ellenében, a kik most részint Karlsbad, Marienbad, Salzkammergut és Reichenhall «szóndús» levegőjét szívják, részint Almádban, Berényben és a különböző Füredekben adják a magyar fürdőket pártoló hazafit? Nem kaptak éppen eleget a dicséretből is, meg a gáncsból is egész éven át? Hiszen milyen kellemes, ha kritika helyett az ember azt olvassa magáról egyik-másik helyi lapban, hogy: «*Szendeffy Zsuzsika az Özdöbröki Színház* legeslegeső tündöklő csillaga ma az esteli gyorsvonattal *Csikó-Tölésre* utazott.»

Nos, hát szabad ilyen közérdekű eseményekről szóló tudósítást holmi kritikafélével kiszorítani a hasábközből? Nem szabad és nem is méltányos. Azért mi sem varjuk meg színészeink nyári üdülését, — nem róluk fogunk beszélni, hanem azokról a bezárt kópalotákról, a homan

színmű hova-tovább hajléktalanvá válik, ha a visszafelődés ebben a tekintetben tovább halad.

A *Vígszínház* kétségkívül a legagilisabb műintézet a fővárosnak. Ma új díszletek, holnap soha nem látott színpadi hatások, olasz tragédiák és ördögös Bernardik változatossága ad új verziót a színháznak. Am a pénztár azért ritkán telik meg. Pedig csupa kiforrott művész van a színház kötelékében. Hajlékot kapott itt a francia finom szellemesség, az amerikai bizarr vígság, a német vaskos komikum és — horribile dictu — még a magyar vígjáték is. Erkölcsei sikereiben elég része volt a *Vígszínháznak*, anyagiban talán kevesebb.

Az ősszel a Wessclényi-utczában megnyitották a főváros eddig legszerencsétlenebb színházát, a *Magyar Színházat*. Olesó pénzen toboroztak társulatot vidéki színészekből, azoknak éppen nem a javából. A színház architekturai szempontból is elhibázott alkotás lévén, csoda-e, hogy most a szezon végén erkölcsei csőd előtt áll? Kilencz hónapos létében egyedül az *Aranylakodalom* emelkedik ki a bukottabbnál bukottabb darabok közül.

Színházak dolgában ilyenformán éppen nem vagyunk irigylésre méltó város. A Cséri-féle szeméttelap tanulmányozására Bécs város, úgy hírlíki, küldöttséget utaztat Budapestre; — színházi ügyeink közel sem ilyen mintaszertűek...

*

A nyárra pedig vígság, szomorúság, ének, zene, dal, tánc, mind a szellesebb színházainkba költöztek.

Első hely köztük a *Fővárosi Nyári Színházat* illeti meg. *Krecsányi Ignác* jó igazgató, pártatlan rendező, a színészei csupa jó erők. Nem egy közülök nemcsak, hogy beválnék, hanem díszre válnék akár melyik fővárosi állandó színháznak is. Volt már nagysikerű bemutató, az *Ujjföldi, Selyem Ágnes*, repriz, *A Fenelednyök*, és vendégszerelés bőviben. *Krecsányi* mindjebb bizonyítja, hogy megérdemelné, ha már egyszer dülőre jutna a *budai állandó színház* kérdése. Most is kísért, talán ezúttal sikerrel.

Feld papa jubilált a mult hetén. Tíz éve volt, hogy magyar szót vitt be a *Városligeti Színkörbe*. Érdemekben gazdag ember *Feld Ignác*, nem is tekintve azt, hogy drámaíróval is megajándékozta ezt a különben is elég csapással stíjtott nemzetet... A *Városligeti Színkör* előadásai messze fölülmulják az átlagos nyári előadások nivóját.

Messze kint a III. kerületben küzde kívül egy optimista ember, *Fejér Dezső*, a *Kisfaludy Színház* igazgatója Rendre ad elő új darabokat, vendégszerelpet, mind hiába. Ó-Buda nem jár színházba. Mintha bizony neki elég lett volna a mulatságból, a mikor képviselőt választott. Ez egy voksolónak is többet hozott a konyhára, mint a mennyit a *Kisfaludy Színház* összes darabja eddig jövedelmeztek az igazgatónak. Nyár van, hát úszik az igazgató — deficitben. Segítse szegényt biztos révbe a főváros szubvenciója!...

(H-g.)

Szerkesztői üzenetek.

B. L. Berlin. Magán levél ment. Üdv!

B—y. Piroška. Budapest. Nagysád téved, *St. Sz. M.* nevű egyén sem nem *dr.*, még kevésbé *közgazdasági író*, hanem volt betűszedő. Tudakozódunk a czíme után, azonban úgy értesültünk, hogy a nevezett úr jelenleg Lipótmezőn — *üdü.*

K. J. J. kisasszony. Budapest. Sorsjegyei nem nyertek. Igaza van az (Fk-ut) valóságos rablófélszek. Látogasson meg bennünket nagysád, ha ideje engedi.

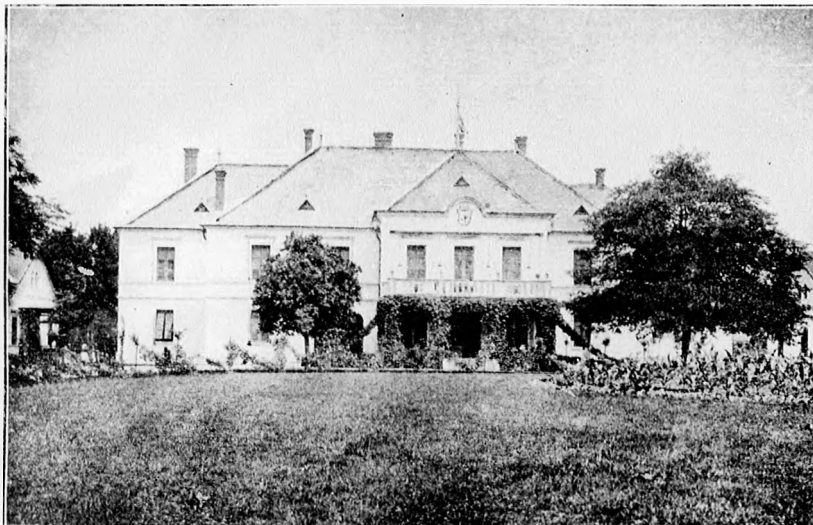
Görgei Pál. Pozsony. Nem közölhető.

Kövér Dezső Arad. Zsákba macskát nem veszünk. Kijelölje be a kéziratot, ha beválnék akkor közöljük és honorálni is fogjuk.

L. G. Székesfehérvár. Utána néztünk, önnek van igaza.

H. L., Budapest. Czikkét nem közölhetjük és így nem honoráljuk.

Felőlős szerkesztő: *Hirschmann Tivadar.*
Kiadótulajdonos: *Magyarország és a Nagyvilág* lapvállalat.
VI. szám. — Megjelenik minden hó utolsó napján.
Hornvánszky Viktor es. és kir. udvari könyvnyomdájá Budapestben.

Báró Königswarder Hermann szántói (Biharmegye) kastélya.

a gondviselés bölcsesége és a pénzügyi viszonyok parancsoló szava tiz hétre száműzte Thália nagyságát.

A *Nemzeti Színháznál* essünk át mindenekelőtt annak a szomorú ténynek a konstataálásán, hogy ebben az évben hazai szerző darabjának igazi sikere nem volt. És ezzel körülbelül már meg is mondtunk volna mindent. A magyar drámát hol kellene és hol lehetne egybeült inkább kultiválni, mint a *Nemzeti Színházban*? Hogy a kultiválás minden egyébre kiterjed, csak éppen a magyar drámára nem, okozzuk-e érte a hazai szerzőket vagy a színház vezetőségét? — ezt könnyű eldönteni. A hazai szerzők is ludasak a dologban, de a baj oroszánrése kétségkívül a színház vezetőségének a szegylene.

És más-e a szellem a *Magyar Királyi Operában*? Más. Még rosszabb. Az egész operai szezon nem volt egyéb, mint a kudarczoknak, apró-cseprő bajoknak hosszú sorozata. Nem hallottunk egész éven át másról, mint külföldre készülő primadonnákról, színházi pörök-ről, egyes ambiciózus tagok mellözéséről, vesztéséről és végül — óriási szubvenzióról. A közönségről nem is szólva, még az a két Andrassy-úti színx is jobban érzi magát, hogy zárva van őszig az Opera.

Van két színházunk, a melyek megérdemlik méltán a pártolást. A kettő között a *Népszínház* szerencsés, és a melyben a zsúfolt ház nem megy ritkaság számba. A *Vígszínház* felé — mert az a másik — mostohább idők járnak. Pedig az igazgatás mind a két helyen lelkes szakavatott ember kezében van.

A *Porzsoló*-acra elég szép jövővel kecsegtet a *Népszínházban*. *Márkus József Kuktakisszonyának* a sikere óta szebbnél-szebb operetteket láttunk precíz előadásban a *Népszínházban*, a hol — sajnos — a nép-

A BÉCSI JUBILEUMI KIÁLLÍTÁS.

Az osztrák főváros az uralkodó trónralépésének ötven éves jubileuma alkalmából rendezett grandiózus kiállítást tár most a dunaparti metropolis látogatói elé.

Az 1873-iki vilákiállítás óta hasonló terjedelemben és annyi költséggel nem rendezett Ausztria kiállítást. Ez a kor a kiállítások kora és alig van év, a melyben legalább egy-két kiállítás ne volna az európai államok fővárosaiban. De a bécsi jubileumi kiállítás kiemelkedik az általános nivóból. Ausztria iparosai, gyárosai, gazdái, művészeti és társadalmi életnek vezetői vállaltva fogtak hozzá, hogy gazdaggá, pompássá és Ausztriának a világkereskedelemben vitt szerepéhez méltóvá tegyék ezt a kiállítást. Már csak azért is, mert a legnépszerűbb, legbölcsebb és legjobb uralkodónak örömet szerezzenek vele, milliókat áldoztak az ő jubileumának erre a legszebb megünneplésére.

A kiállítás fővédnöke Ottó főherceg lett, a ki az utóbbi időben gyakran támogatja az uralkodót a reprezentálás fáradságos munkájában. A kiállítás bizottsága Ausztria legkiválóbb nemzetgazdasági, művészeti és politikai faktorait egyesíti magában. Számos ünnepély teszi változatossá a kiállítás pezsgő életét. És a rotunda körül elhelyezve szépen megépített pavilonokban foglal helyet az elektromossági, ipari, erdő- és mezőgazdasági, jótékonyági, bosnyák, sport, léghajzási, közoktatási és Bécs városi kiállítás. Egyik sikerültebb és gazdagabb, mint a másik.

Az uralkodó pedig, méltányolva ezt az áldozatkészséget, a szeretet és a hódolat e nagy-szerű nyilvánulását azzal viszonzozza, hogy hetenkint legalább egyszer meglátogatta a kiállítást. Apróra megnéz mindent és azzal a végtelen szeretetreméltósággal, a melylyel mindenki szívét megnyeri, tesz megjegyzéseket a nevezetesebb és kiválóbb cégek kiállításaira. A hol megemlík, ott nem fukarkodik a dicsérettel. Megszólítási valóságos kitüntetések az illetőkre. Ezért érdekes lesz itt közölni, hogy az uralkodó látogatása alkalmával milyen megszólításokkal tüntetett ki egyes nevezetesebb cégeket.

***

Igen nagy érdeklődéssel tekintette meg Ő Felsége a Reif Jakab és Sámuel malatagyáros cég kiállítását, s Reif Siegfriedet megszólításával tüntette ki s hozzá több kérdést intézett a gyár fenntartásának idejére és további fejlődésére vonatkozólag.

Innen eltávozva meglátogatta az uralkodó a Pohl és Engel cég illatszerek-kiállítását, s följötté dicsőítő szavakban adott kifejezést a kiállított illatszerek följötté megelégedésének.

Feltűnően sokáig tartózkodott Ő Felsége Hammer-schmidt Rudolf cs. és kir. udvari halász kiállításánál, s midőn a kiállított remeknél-remekbe különfajta halakat sorban megtekintette, megelégedését ezen dicsőítő szavakkal fejezte ki: «Gratulálók Önnek». Tovább menve, a Fiumei Cacao- és Chocolate-gyár részvénytársaság óriási kirakatát szemlélte hosszú ideig Ő Felsége, s a gyár bécsi képviselőjét, Schreiber megköszönésével tüntette ki és a többek között a következőket kérdezte: mennyi a gyárban alkalmazott munkások száma, évenként milyen nagy a termelés? mire a gyár képviselője kimerítő választ adott az uralkodónak, ki megköszönte a felvilágosítást, megelégedésének igen elismerő szavakban adott kifejezést.

Majd ösvégy Lewicki A. sütő- és cukrász-kiállításához ért az uralkodó, hol a tulajdonosnőt kegyesen megszólította s dicsőretet nemcsak a kiállított különleges süteményekre vonatkoztatva, de elismerőleg nyilatkozott annak sokféleségéről és gazdag tartalmáról, melyek közül többet is, mint pl. a diós- és mákos-sütemények a kiállítás területén a közönség szemei előtt készülnék. Innen közvetlenül az Első brünni savanyított káposztagyár Vogl Lipót és Társa cég kiállítását tekintette meg Ő Felsége, hol Popper Egontól, a cég egyik beltárgyjától megkérdezte az uralkodó, hogy a káposztát honnan hoztjáték és hová szállítanak; mire Popper azon felvilágosítással szolgált, hogy a káposztát legnagyobbbrészt Brünn környékéről szerzik be s igen nagy mennyiségben exportálnak Amerikába és Ausztráliába is, mire Ő Felsége ezen nyilatkozatával: «A Önök kiállítása valóban gyönyörű» — innen eltávozott.

Az európai hírfi Weitzendöck és Schwarz pinczészeti cég (I. kerület, Wildpretmarkt 1.) remek kiállításának megtekintésére is hosszabb időt szentelt az uralkodó, ki minden egyes kiállított tárgy tüzetes megtekintése után a jelenlevő egyik főnöknek igen meleg szavakban fejezte ki elismerését.

Wissinger F., a jól ismert «Sas»-gyógyszertár tulajdonosa, mint a londoni Blondeau és Társa cég vezérképviselője lett bemutatva, s különösen figyelemmel nézte meg Ő Felsége a kiállított toalett-szappanokat és angol illatszereket. Az uralkodó több kérdése után Wissinger azokra válaszolt, megemlítve, hogy a londoni cégnek — melyet most ő képvisel Ausztria-Magyarországon — ő szintén egyik megalapítója volt. Ezután a Kwizda János Ferencz koremburgi gyógyszerész, cs. és kir. udv. szállító pavillonjába ment Ő Felsége, hol a cég tulajdonos lovag Kwizda Gyulát e szavakkal köszöntötte: «Nagyon örvendek, hogy Önt ismét itt találom, az Ön készítményei világszerte ismeretesek. (Kwizda-féle Restitutionsfluid.) A cég tulajdonos megmagyarázta összes kiállított tárgyait. Ő Felsége megelégedéssel vette tudomásul, hogy a szabadalmazott kaucszuk- és vasakkal szemérem, különösen távolvoglansl és hadgyakorlatoknál igen jól beváltak — Az ismert Hoerde és Társa bécsi gépgyáros cég kiállításánál Hoerde Alfréd és Alajos cég tulajdonosok lettek Ő Felségének bemutatva. Hoerde Alajos úr szolgáit felvilágosítással a kiállított malomipari gépekről, mely úgy a bel-, mint a külföldön nagy elterjedtségnek örvend. — Érdeklődéssel tekintette meg az uralkodó a hadügyminiszter megbízásából a cég által Krakkóban és Przemyslben teljesítendő építkezési berendezések tervezeteit, mely után a legelismertőbb nyilatkozattal kegyesen búcsút vett a tulajdonosoktól. — A Wasmuth és Társa hamburgi cég kiállításánál a cég képviselője, Czepiczka József szolgáit szakszerű válaszokkal az uralkodó kérdéseire. Ő Felsége távozásakor igen dicsőítő nyilatkozat a kiállított tárgyak ügyes és szép elrendezéséről. — Az «Alfa Separator» részvénytársaság pavillonja előtt Ő Felséget a társaság elnöke, Carpine gróf és a két igazgatója, Pflaum bankár és Wauer urak fogadták és kalauzolták a pavilonban. Az uralkodó érdeklődéssel szemlélte a Ringhofer cég által berendezett hűsítő-készüléket. Behatóan tudakozódott, hogy hány separator van már az országban berendezve és a kiállított tárgyakról igen dicsőítőleg nyilatkozott. — Ő Felsége az iparművészeti karzatra haladtában a gróf Harrach-féle üveggyár (Neuwelt, Csehsország) külön osztálya előtt állott meg, mely úgy nagysága, mint remek tárgyainak izléses rendezése által azonnal szembetűnik. A Felség a gróftól a következő szavakkal üdvözölte: «Gróf úr! ezek az Ön tárgyai! Igen szépek!» Különösen megnyerte Ő Felsége tetszését két nagy, az összes tárgyak közül kimagasló, gazdagon aranyozott, remek csiszolású renaissance stílyú váza. «Igazán remek az itt kiállított tárgyak!» — nyilatkozattal távozott az uralkodó.

További körütnézés betért Ő Felsége az erdészeti pavillonba s ott a «Fangó-gyógyintézet» megtekintésére áldozott sok időt. Midőn az intézet jelenlevő orvosi vezetőit, dr. Pichler és dr. v. Aufschmitzer úrakat bemutatták az uralkodónak, többek között érdeklődött a vulkánikus iszap előállítására és az elért gyógyítási eredmények iránt. Az orvosok válaszukban hangsúlyozták, hogy különösen reumatikus, köszvény, euralgikus és a legtöbb női bajoknak a Battaglaból hozottat és már a rómaiak idejében használt Fangó-izsappal minden esetben a legkedvezőbb eredményt érték el. Azon megjegyzésükre, hogy az intézetet három tyrolai — kettőjükön kívül Oettel igazgató alapította, azt mondá Ő Felsége: «Ennek nagyon örülök; szép, most már Bécsben is lehet fürdő utazások nélkül gyógyulást és enyhülést találni; a legjobb eredményeket kívánom Önöknek. — Ezután meglátogatta az uralkodó Bankmann cs. és kir. udvari illatszergyáros dűsgazdag és pártalan kiállítását, s azon megjegyzése után, hogy azok valóban remek illatszerek, érdeklődött Ő Felsége, hogy mely országból és mily nyersanyagokat használ fel tulajdonos az egyes illatszerek készítéséhez; mire Bankmann szakszerű és világos feleleteivel adott magyarázatot az uralkodónak.

A ruházati csoportban feltűnt Ő Felségének a Weil D. és Társa emyógyáros cég remek kiállítása, s különösen az arannyal és ezüsttel kiveret esőernyő-fogantyúk. Az uralkodó élénken érdeklődött a gyár kivitelezéséről, s igen megörvendett, midőn hallotta, hogy a gyár tíz éves fennállása óta a legtöbb állammal élénk összeköttetésben van; mire legmagasabb megelégedésének igazán dicsőítő szavakban kifejezést adott, s innen eltávozott.

A Till Ferencz unokaöccse udvari és kamarai paszomántárú-gyáros pavillonjában sorban megnézte az uralkodó egyenkint a kirakott munkákat, s a jelenlevő főnöknek, Till Károlynak ki is fejezte bámulatát és megelégedését a látottak felett. — A Hostnig Gusztáv mű- és díszhímzési kiállításánál feltűnő érdeklődést tanúsított az uralkodó, és az egyik remek darabra tekintve, megkérdezte a bemutatott főnöktől: «Úgye-bár az díszszaldy?» Igenis, Felség — válaszolt Hostnig — az egész kézimunka és tiszta arany és ezüst kézimunkával. «Ez egy igazi remekmű és díszre váltik az egész kiállításnak» — felelte az uralkodó, mely után innen eltávozott. — Hosszabb ideig tartózkodott Ő Felsége az Oberwalder és Társa cs. és kir. udvari szállító szalmakalap-gyáros cég kiállításánál, és igen nagy érdeklődést tanúsított a dűs és pazar választékú szalmakalapok iránt. A Felség megszólításával tüntette ki a cég tulajdonost, megkérdezve tőle, hogy az egyik kiállított vadászkalap szintén szalmából van-e, mert annyira finom a kiállítása, hogy nem is hinné az ember, hogy szalmából lehet ilyen finom dolgokat előállítani. Az igenlő válasz után Ő Felsége a cégről egyáltalában igen kedvezően nyilatkozott, s különösen megdicsőítte a kiállított kalapok alakjának gazdagságát.

A Kabilka Paula úrnő udvari műhímzőző kiállítását az uralkodó behatóan megtekintve, megjegyezte a tulajdonosnőnek: «Nagyon örvendek, hogy Önt viszontláthatom, gyűjteményét nagyon érdekesnek és följötté hasznosnak tartom». A Felség azon kérdésére, hogy a minták saját szerkesztésűek, vagy gyárilag előállítottak-e, a tulajdonosnő azt válaszolta, hogy mind a kettőt igénybeveszik, de az előbbi nagyobb mértékben. Az uralkodó megköszönte a felvilágosítást s barátságos üdvözléssel távozott a szép kiállításból. — Ezután Ő Felsége Strakosch Ottó urat, a Strakosch és Fia cipőgyáros cégek főnökét szólította meg, kinek készítményei egyénesen kiállított csoportban valóban feltűnő okokat, mire meg is jegyezte az uralkodó: «Igazán rendkívüli izlésesnek találok gyűjteményeit; szállítanak-e a külföldre is?» Strakosch igenlő válaszan kívül megjegyezte még, hogy gyára mindenfajta női-, férfi- és gyermekcipőket a legegységesebb és izlésesebb alakban és kiállításban állít elő.

Folytatva látogatását Ő Felsége, megtekintette Zimet Karolina úrnő nyakkendőgyáros cég kiállítását, s e helyen is a legnagyobb megelégedésének adott kifejezést, kiemelve a bemutatott nyakkendő izléses kiállításáról. — A Koppel Hermína kisasszony fűző-kiállításánál megemlékez az uralkodó a nevezett cég által készített jubileumi fűzőt, melyen a néphymnusnak első szakasza 72 koronával díszítve volt remek kivitelben reáhímve. — Ita Hans udvari kalpagyáros kiállításában megjegyezte Ő Felsége, hogy: «Önök a kiállításra igen szép és gazdag minden tekintetben»; mire a cég tulajdonos megjegyezte, hogy különösen a finom kalapokból igen sokat exportálnak is, mit Ő Felsége örömdöntően vett tudomásul. — Ahorner Károly hadifelszerelés-szállítóval Ő Felsége hosszabb ideig beszélgetett, s kérdezte Ahornert, hogy a tengerészeti részére is szállít-e? A cég tulajdonos igenlő válasza után még megjegyezte, hogy a katonaképző-intézet részére is szállít. Ő Felsége azon kérdésére, hogy jó hírből és személyesen is ismeri Ahorner urat, utóbbi válaszában megjegyezte, hogy már hatodízben oly szerencsés, hogy az uralkodónak be lett mutatva. Különös érdeklődéssel tekintette meg Ő Felsége a cég által kiállított, pionir-lóra alkalmas teljes felszerelését, s igen dicsőítő szavakban kifejezte megelégedését, hosszú ott-tartózkodás után eltávozott.

Egy rendkívüli érdekes és látványos kiállítás, a mely Ő Felsége figyelmét magára vonta, az Ederser István, a «Nagy gyárhoz» címzett cég kiállítása. Ez a csoport — mondhatni — az egész kiállításnak a fénypontja. A körkarzat közepén óriási területet foglal el ezen rendkívüli érdekes és igazi művészettel összeállított csoport, hol az Ederser cég remek munkáit mutatja be a nagy közönségnek. Az egész csoport fehér-alapszínű, arany-díszítésekkel s külön erre a célra a Kupka és Orgmeister mérnököt tervezte után készült. A tulajdonképeni kiállítás egy kis modern szalont mutat be, a melyben öt viaszbáb szalonöltözötte, utazó-toalettbe és livrébe van öltöztetve. A csoportzatban egy, a másztra induló házaspár készülődését mutatja be. A másik részében, a pavilonnak láthatók a baba-kostümök, sport-toalettek, nevezetesen férfi és női bicikli dresszek remek mintái. S ezen kívül óriási csoportzatban a különféle férfi- és gyermek-ruhák, úgyszintén női és igen elegáns utcai toalettek, és ez mind a legutóbbi divat szerint és legizlésesebben kiállítva. És meglepően olcsók az árak, me-

lyek minden egyes darabon meg vannak jegyezve. Egész nap százával körüljárja a közönség ezen pavillont, s legutóbb *Otto és Lajos Viktor főherczek* is igen hosszú időt álldoztak ezen remek kiállítás megtekintésére, és Ő Felsőge távozásakor megkösönte a kiállító czég buzgalmit és áldozatkészségét s a tulajdonos *Esders*-et igen meglek szavakban gratulálta; több fölött kérdésre a czég főnöke megjegyezte, hogy gyárában állandóan 450 munkás, ezenkívül 40 helyi munkás és 20 szabó foglalkoztatódik, és egy egész új mechanikai rendszerrel dolgozik s tart igen nagy raktárt készruhákból is, de folytonosan vannak igen nagy számban mérték szerinti megrendelések is. — Élénk érdeklődést tanúsított az uralkodó *Rothberger Jakab* udvari ruhaszállító czég kiállításá iránt. Egy óriási pavillon, mely angol stílyben van berendezve, remek tükrökkel, melyek fémkapcsokkal vannak megerősítve, s mindezek remek keretül szolgálnak a gyönyörű kiállításnak. Itt is megtaláljuk a legegyszerűbb és legdivatosabb öltözetek minden fajtáját. A czégtulajdonosnak megjegyezte Ő Felsőge, hogy üzletének nagyon jó hírnevét már hosszú idő óta ismeri, s meglek szavakban magasztalva a kiállított tárgyak gazdagságát és szépségét, *Rothberger*-től búcsút vett, s innen átment a *világhírű Neumann M. ruha-áruház* csarnokába, a hol a czég főnökeit, *Neumann Gyula és Fülöp* urakat mutatták be az uralkodónak. Ő Felsőge rendkívül érdeklődése a kiállító czég iránt valóban feltűntést keltett, s fölött kétségeire a legkorrektebb válaszok közül csak néhányat említünk fel térszűke miatt. A czégtulajdonosokat a *Neumann M. czég több mint félszázados fennállására*, megjegyezte azt is, hogy a főzetek *Beechen* (Kärntnerstrasse) és *Budapest* (Károly-körút) vannak, s ezenkívül minden nagyobb városban, úgy a bel-, mint a külföldön vannak fiókják, s igen nagy mennyiségben exportálnak a messze külföldre is, így különösen nagy mértékben a dél-amerikai La Plata államba. E felvilágosítók után az uralkodó igen melegen gratulálta a czégtulajdonosokat és a legkellmesőbb benyomással hagyta el ezen legelőkelőbb és impozáns kiállítást.

Sokáig tartózkodott Ő felsége *Waschmann* tanár, a bécsi vésnökök és aranyművesek mesterének, rendkívül gazdag tartalmú osztályában és dícsőről emlékezett meg a kiállított munkák reliefjének csodálatos finomságáról. Ő felsége, gyermekkori kézírásainak utánzatáról, több kérdést intézett a kiállító *Waschmann* tanárhoz s ez utóbbi kimerítő felvilágosításai után teljes meglegedését fejezte ki, távozott az osztályból.

Nagy figyelemmel tekintette meg ezután a felség *Zahn Emanuel blumenbachi* (Morvaország) üveggyáros osztályát. Zahn gyártulajdonos bemutatattán az uralkodónak megjegyezte, hogy ő az angol zsanert a secessio legjobb motívumaival kombinálva készíti. Ő felsége látható tetszéssel nézte e kiállított kristál korszakot s a kiállító egybe remek tárgyait és «Ez mind igen jó» szavakkal elbúcsúva Zahn gyárosról az iparművészeti karzat közepén lévő *Klöpfel János* csász. és kir. udvari — műbútorgyáros helyiségeibe ment a felség s megtekintette az ébenfából, aranybronz díszítéssel XVI. Lajos korabeli stílyban készített salont s különösen dícsőről nyilatkozott a stíly tisztaságáról és a díszes kiállításról a neki bemutatott új *Klöpfel*nek; ugyancsak megnyerte az uralkodó tetszését a czég által kiállított s fényezett ébenfából készített divatos angol stíly hálószoba. Ő felsége megkérdezvén új *Klöpfel* urat, hogy az ő terveze után készültek-e eme berendezések, az igen jó válasza rendkívül örömeinek adott kifejezést. A felség kérdésre válaszolva új *Klöpfel* kijelentette, hogy a czégnek elsőrendű angol házaktól tekintélyes megbízatásai vannak, mit az uralkodó az elismerés szavaival vett tudomásul.

Schenzel Ferencz és fia csász. és kir. udvari kárpitos czég (IX. Nussdorfer-strasse 64.) osztályában a zöldre páczolt juharfából a falak cseresznye-dombornyi díszítéssel divatos stílyban tartott hálószoba és a rendkívül kényelemmel berendezett fürdőszoba nyerte meg az uralkodó tetszését. A felség bemutatattán magának a két czégtulajdonosnak, következő szavakat intézte hozzájuk: «Már örültem, hogy e pavillont láthatom, mert már sok dícsőre méltó hallottam a czégről.» Idő, Schenzel gyáros megjegyezte még, hogy az összes tárgyak a hazai ipar termékei s legközelebb Párisba küldetnek.

Springer Miksa czég élesztőgyárainak osztályánál a távollévő *Báró Springer* czégtulajdonos helyéül *lovag Selváry*. Albert czégtulajdonos mutatták be az uralkodónak. Ő felsége tudakozódott e czég tulajdonát képező gyárak kiterjedtségéről, melyek közül e helyt 1853. óta a *Maison Alfort* Páris mellett 1874 óta és a *Ris Orange*-i 1882 óta a *Springer* ház tulajdona és évenként körülbelül 4 millió klg. élesztőt és 9 $\frac{1}{2}$ millió liter szeszt termel. A látottak fölött elismerését nyilvánítva eltávozott. Ezután *Krausz Károly* urat, a Prag-Rudniki kosárú

gyár tulajdonosát, kinek kiállítása a legszebbek közé tartozik, szólította meg a Felsőge, Krausz ur figyelmeztette az uralkodót, hogy a rudniki ipar alapkövét *Hompesch gróf* tette le, mire Ő felsége megjegyezte, hogy ismeretes előtte, hogy ezen iparág ott igen nagy mértékben fizetik. Elismerésének nyilvánítása után az uralkodó folytatván körújtát, megzsolgáltatva tette ki *Kirnbauer József* cs. és kir. keresk. tanácsos kéremdi gőzmalomtulajdonost, a következő szavakat intézvén hozzá: «Őn is kiállított». «Szolgálatára felség» felelte *Kirnbauer*, mire Ő felsége megjegyezte: «Ugyebár a malomtermékeknek a sütők kiállításában leendő feldolgozása céljából?» *Kirnbauer* ur igen jó válasza után *Warschalowski Agoston* csász. és kir. szab. gépgyártulajdonos tette ki a felség a következő kérdéssel: «Ezek dagasztó gépek, használatban vannak ezek a katonai sütődégekben is?» A kiállító nemleges válasza után különös figyelmet érdemlőnek mutatott be egy tej- és dagasztó-gépet, melyet *Kaurtschik* tábornok hadbiztos megvizsgálta s a mely kisebb élelmezési állomásokon kézi üzemmel használni fog. Ő felsége erre a következőket mondotta: «Őn meg fiatal erő ki támogatásban fog részesülni; kivitele is van?» — Mire a kiállító megjegyezte, hogy a németországi gyártmányokkal versenybe s oda van kivitele is.

Plewa Emil ur a «*Branner és Klasek utódai*» (Bécs, XVII/3. Wallgasse 80.) gőzgép- és motor-gyár czég főnöke is részesült ama magas kitüntetésben, hogy Ő felsége megszólította. Az uralkodó kérdésre, hogy miket készít gyárában azt felelte, hogy az összes a sütődék üzemeléséhez szükséges gépeket. A keverőgépeket és a szabadalmazott legújabb szerkezeti téstárgyokat behatóan tekintvén meg, különös meglegedéssel vette tudomásul *Plewa* ur felvilágosításait, hogy a gyárnak nagy kivitele van külföldre, különösen Oroszországba s hogy Odessában a legújabb időben is egy nagy sütődét rendezett be teljesen, továbbá, hogy gőzgépeket és motorokat is gyárt, melyek a motorkiállításban vannak elhelyezve, Ő felsége ismételen kifejezve teljes elismerését távozott a *Plewa*-féle osztályból.

Különös érdeklődéssel szemlélte Ő felsége a *Fossati-Gentil* czég által kiállított márványcsoportokat, melyek közül *Casanova* csoportja «A három grácia» nyerte meg különös tetszését. A jelenlévő tanár beszélt Ő felsége hosszabb megszólítással tette ki. Hosszabb ideig beszélgvén a művészettel olasz nyelven gratulált neki szép műveihez s következő szavakkal búcsúzott tőle: «Bello, molto bello».

Goldscheider Frigyes osztályánál bemutatatták az uralkodónak *Goldscheider Lajos*-t, kinek a következő szavakat intézte: «Őnnek csupa szép és művészi dolgai vannak». *Goldscheider* ur megjegyezte, hogy e terracotta tárgyak a bécsi, a bronz tárgyak pedig a párisi osztályban készíttetnek. Ő felsége igen elismerőleg nyilatkozott s különös meglegedéssel vette tudomásul, hogy e czégnek *Florenzben* külön műterme van a márványtárgyak részére. Továbbá felemlítette a kiállító, hogy a czégnek az összes államokba van kivitele s hogy a bécsi gyártmányok «bécsi terracotta» néven világhírűek és hogy e háznak Párisban, Berlinben és Lipszében tekintélyes elárúsító telepei vannak.

Tresnak Antal (Rothenurmstrasse) cseh gránát osztályánál különösen örvendett az uralkodó, midőn hallotta, hogy ezen ékszer különösen nagy elterjedtségnek örvend.

Tresnak Károly (Lilienasse) megkérdezte az uralkodót, hogy az ő tárgyai is eseh gránátok-e? Igenlő feleletet nyervén, a következőket jegyezte meg: «Igen szépen vannak kidolgozva.»

Melzer és Neuhardt tekintélyes bronzgyáros czég kiállításánál különös érdeklődéssel szemlélte a világitáshoz szükséges tárgyakat, s a jelenlévő czégtulajdonosok különös meglegedését fejezte ki a látottak fölött.

Arbter úrtól (*Zeisler, Habiger és trsa*) csillárgyár czég társtagjától tudakozódott, hogy e gyár Bécsben van-e, és sokat gyártnak-e villamos világitás céljaira. A kiállított tárgyak láthatólag kielégítették az uralkodót.

Füszl Rudolf ur a *Füszl György és fia* udvari aranyláncgyár czég főnökét Ő felsége e következő megzsolgáltatva tette ki: «Őnnél általában új mintákat talállok s igen értékes tárgyakat. Az ön *Bréloque*-jei hónap közeivel és hónapjelzésével igen szellemesek s nekem rendkívül tetszenek. Ön kiállításával igen sokat teljesített.»

Hesz urat a *Hesz, Wolf és trsa* bécsi czég főnökét szintén megszólítással tette ki Ő felsége. — Az uralkodó megtekintvén a kiállított villamos világitáshoz szükséges tárgyakat, különös csodálattal keltette fel két művészel készített állvány.

A Bolzani és trsa előkelő csász. és kir. udvari aranyláncgyáros czég főnökének *Bolzani Henrik*nek az a kitüntetés jutott osztályrészül, hogy Ő felségének bemu-

tatván a kiállított gyártmányokat magyarázhatta, miáltal az uralkodó ismételen a leghízelgőbb módon fejezte ki elismerését a látottak fölött.

Wasznicsék Ignác zongoragyáros Ő felségének pianonján előjött az s felség csodálattal s meglegedéssel fejezte ki a hangok erején és szépségén.

Az ezüstudvarban a *V. Mayer és fia* czég főnökét *Mayer* császári tanácsost igen kegyesen tette ki. Ő felsége kezét nyujtva a következő szavakat intézte hozzá: «Igen örövendek, hogy viszontlantom. Hogy van?» Ezek után az uralkodó a czégtulajdonos és fia *Mayer József* keresk. tanácsos ki az ezüstudvar egyik főnöke is és *Mayer Ferencz* ur kalauzálása mellett fenti czég pavillonját behatóan megtekintette. Ő felsége általánosságban igen dícsőről nyilatkozott a pavillonról s megjegyezte, hogy e gyönyörű kép elragadta. Mind a kilencz osztályt ragyogó drágaságaival behatóan megzsolgáltta Ő felsége. Különösen megnyerték tetszését az ékszer- és aranyosztály, a templomi műtárgyak izléses művészi kidolgozása, továbbá a kiállítási sorsjáték 3 főnyereménye, a lövésznyitók és ismételen igen dícsőről nyilatkozott ez osztály izléses összeállításáról. Látható meglegedéssel vette tudomásul az uralkodó *Mayer* császári tanácsos ama felvilágosítását, hogy az összes tárgyak különlegesen a kiállítás részére készültek s midőn *Harpke* elnök ehhez hozzáfűzte, hogy a *Mayer* czég 1873. óta minden bécsi kiállításra részt vesz s minden alkalommal azon fírad, hogy a bécsi műipart a legelőnyösebb oldalról mutassa be, a következőket jegyezte meg Ő felsége: «Igen örövendek, hogy ezt hallhatom, a pavillon igen szép.» Ezzel Ő felsége a legkegyesebb módon búcsúzott el a czég főnökétől.

Schönbrunn Imre (I. Graben 12.) előkelő ruhakereskedőt is megszólítással tette ki Ő felsége, megtekintette a kiállított férfiruhákat, melyek közül különösen megnyerte tetszését egy felöltő és télikabát és a következő szavakat intézte *Schönbrunn Imre* úrhoz: «Azt hiszem, őnt már láttam!» Mire a megszólított azt felelte: hogy három kiállítás alkalmával részesült már abban a szerencsében, hogy Ő felsége megszólítással tette ki. Ő felsége «Minden igen szép és izléses» szavakkal elbúcsúzott.

Ő felsége hosszasan szemlélte meg *Skrivan János* impozáns kiállítását. A czéget a három jelenlévő főnök képviselte: új *Skrivan János*, id. *Skrivan János* és *Skrivan Jenő* urak. Ő felsége mindhármukhoz intézett kérdéseket és kegyteljes szavakban fejezte ki meglegedését a kiállított tárgyak szépsége felett. A czég mindenemű, férfi-, női-, gyermek-, polgári és katonai kalapokat és sapkákat állított ki. *Ladstätter P. és fia* hírneves czég kiállításánál Ő felségét a czég főnöke *Ladstätter Péter* kereskedelmi tanácsos fogadta. Az uralkodó mindenekelőtt dícsőretl fejezte ki a kiállított úri-, női- és gyermekkalap-gyűjtemény felett, különösen tetszett Ő felségének egy 1848-ból származó eredeti formájú kalap. A felség ur ezután még a kalapgyártásról kérdőzködött és igen kegyes szavakkal búcsúzott el a czég főnökétől.

I. G. Lang női kalap készítő (VII. Kirschengasse 6.) jelenlévő főnökötől *Langné* asszonytól Ő felsége az iránt kérdőzködött, hogy a saját készítménye-e a kiállított női kalapok? Mind saját kézimunkánk, válaszolá *Langné*. *Maison Bojko* által kiállított 3 remek női ruha különösen megnyerte Ő felsége tetszését. A bemutatott czégtulajdonos *Bojko Adolf* úrtól élénken tudakozódott, hogy a kiállított munkák saját készítménye-e, és hogy megy az üzlete? *Bojko* válasza után Ő felsége megjegyezte: «Őn ugyebár rövid ideje, hogy önálló üzletember?» Üzletem már nyolcz esztendeje fennáll, felelé *Bojko* ur. Az uralkodó dícsőről nyilatkozott a czég készítményeiről. Ő felsége behatóan tekintette meg *Adler Jakab* cipészüzlet (Rothenurmstrasse 39.) kiállított csinos készítményeit. A jelenlévő *Adler* urnak ismételen kifejezte elismerését és dícsőretét. A selyemruk csoportjánál Ő felségének különösen feltűnt *Sickenberg Ferdinand* és *fia* vegyi festő- és mosó-gyára (XIX. Nussdorf) kiállított tárgyai Ő felsége megjegyezte a jelenlévő főnöknek *Sickenberg Károly* úrnak, hogy a czéget már rég ismeri. Remek dolgokat állított ki, különösen gyönyörű a színek összeállításának a hatása, *Sickenberg* ur ezután magyarázta Ő felségének a szövetek festési módját. Az uralkodó tudakozódott a gyártelep nagyságáról és hogy hány munkást foglalkoztat. Gyáram 400 munkásnak állandóan kényeret, válaszolt a czég főnöke. «Köszönöm, igen örövendem, hogy gyártmányait megnéztem» szavakkal búcsúzott el Ő felsége. A vegyi osztályban az 1832-ben alapított világhírű *Fernolend St.* vegyészeti gyár kiállított termékeit tekintette meg Ő felsége. A bemutatott czégtulajdonos *Fernolend István* felhívta Ő felsége figyelmét a gyár specialis készítményeire az általánosan ismert *Fernolend*-féle fénymázra és a színes

bőr fényesítésére használt éremre. Az uralkodó igen dicsérelőleg nyilatkozott a látottak fölött. *Grasser Károly* cs. és kir. udvari és hadseregi fegyvergyáros kiállítását Ő felsége hosszasan s behatóan szemlélte meg. *Grasser* urhoz, a ki az V-ik csoport élnoke is, hízélgő szavakat intézett a kiállított tárgyak szépsége felől. Ezután *Grasser* úr bemutatta a csoport többi kiállítását.

Oberwälder és társa csász. és kir. udvari szállító kalapgyárosok (Gyárak: Bécs és Domzale) osztályát tekintette meg, hosszabb ideig tartózkodván a két gazdag vállalkozó szalmakalapokból álló alosztályban. Megszólítással tüntette ki a jelenlévő czégnőköket s tudakozódott, hogy a kiállított vadászkalapok szalmából vannak-e készítve, mely kérdésre igenlő választ nyervén, elismerő dicsérelőleg nyilatkozott a kiállított tárgyak sokfélesége, különösen pedig az alakok sokasága felől.

Hosszabb időt szentelt a Felső *Weinberger Jakob* (I. Weihburggasse 5.) ruhakereskedő gazdag tartalmú férfi ruha kiállításának megismerésére. A mint Ő felsége a felöltözött kerékpárost észrevette, a következő szavakkal fordult *Weinberger* urhoz: «Az ön kiállítása igen szép, a sportöltözet igen elegáns. Ön tehát kerékpárosok részére is dolgozik?» *Weinberger* úr közölte az uralkodóval, hogy sok egylet és testület részére készít különféle sportöltözetet. Teljes megelégedését nyilvánította távozott Ő felsége az osztályból.

A Selyemudvarban *Chwalla* úrtól a *Chwalla C. M. és fia* selyemárú kereskedő czég főnökétől kérdezte a Felső, hogy mióta áll fenn üzletük, mire *Chwalla* úr felvilágosította, hogy 59 évvel ezelőtt szülei alapították s hívére és ő vezetik tovább. Ő felsége által újból kezdetetvén, hogy e hosszú idő alatt kellett-e a vállalatnak nehézségekkel küzdeni, az igenlő válasz után megelégedésének adván kifejezést, eltávozott.

A *Goldstein M. és E.* ruhakészítő czég kiállításánál *Goldstein Emil* úr lett bemutatva az uralkodónak. Az itt kiállított férfiruhák, melyek kézzel lettek varva, igen megnyerték Ő Felsőge tetszését, ki ezen remek munkát meg is dicsérete.

A Selyemudvar megtekintése alkalmával is több tekintélyes czég kiállítását szemlélte meg behatóan az uralkodó, s legelőször is a *Zweig G. Ig.* czég kiállításához közeledett, a hol a czég főnökét *Zweig Károlyt* mutatták be Ő felségének, ki megtekintette az exponált selyemanyagot, s különösen tetszettek a magyar paraszt selymekendők, s egyszersmind csudálkozását fejezte ki a felett, hogy a közép izlése annyira előre haladott a divat iránt s távozásakor *Zweig* urnak legelőnkebb megelégedését fejezte ki. Nagy feltűnést keltett az *Eisenberger* gyáros czég kiállítása. A czégtulajdonos bemutatása után a gyárra vonatkozó több kérdést tett fel az uralkodó, bebizonyítva ezzel ezen általános ismert czég iránti élénk érdeklődését, s a mint ezen gazdag tartalmú kiállítást végignézte, megjegyezte, hogy nagyon örvend annak, hogy az itt látott irány a divatban mind nagyobb tét hódít. Ezután Ő Felsőge *Sild Károly* művirággyáros igen csinos csoportját látogatta meg, és a következőképen szölt a bemutatott kiállításról: igazán az embert zavarta hozza, hogy vajon nem természetes virágok-e ezek? Nők készítik-e a művirágokat? *Sild* igenlő választ adott, és hozzátette még, hogy az mind saját készítményei. Miután ezután még egyszer megtekintette az összes kiállított tárgyakat az uralkodó, elismerő szavainak kifejezése után innen eltávozott.

Bauer József hidegvízszappan-gyáros kiállításánál igen hosszú ideig beszélgetett az uralkodó a czégtulajdonossal, kinek meg is jegyezte, hogy előtte már nagyon ismert a hidegvízszappan jó minősége, mire *Bauer* megjegyezte, hogy számos kaszárnyában és kórházban már 15 év óta kizárólag ezen szappant használják. Az elismerés barátságos szavaival vált el *Bauer* től Ő Felsőge és tovább menve *Taussig Gottlieb* udvari toalette-szappan- és illatszergyáros kiállítását tekintette meg, hol hosszabb ideig tartózkodott és igen dicsérelő szavakban fejezte ki megelégedését a czég ezen izléses kiállítására felett. A *Dr. Friedländer és Társa* vegyszeri készítményeinek kiállításánál érdeklődött az uralkodó, a jelenlévő *Dr. Friedländer* úrtól kérdezte, hogy mit készítenek. A kérdezett gyáros azt felelte, hogy vegyi czikketek a bőrpar részére s színes cipőkellékeket állítanak elő. Az uralkodó igen szépen mordotta a kiállított tárgyakat. A *Kaspar és Spitzauer* festékgyárosok kiállítását, mely czégnek a festékeivel készült a Császár Jubileumi kép, az uralkodó érdeklődését felkeltette és azt a czégtulajdonosok előtt tett nyilatkozatával be is bizonyította.

Báuch Herich szerszámgyáros kiállításának megtekintése után, az ott látottak felett megelégedését fejezte ki s onnan eltávozott.

A *Egyesült villanygyár r. t.* kiállításának megtekintésénél az uralkodó így szölt a bemutatott *Erger* vezér-

igazgatóhoz: Én úgy találom, hogy a villanyvilágítás Bécsben még nem halad úgy, mint a hogy annak tulajdonképen kellene.

Igen nagy érdeklődéssel nézte meg Ő Felsőge a *Fegyverzet és Gépgyár részvénytársaság* ezelőtt *Hilpert J. A.* kiállítását, hol *Kuhlo Richard* vezér-igazgatónak jutott a szerenese, hogy Ő felségének bemutatassák, mivel az uralkodó igen hosszú ideig beszélgetett, és tudakozódott a munkások száma iránt. *Kuhlo* vezérigazgató feleletében előadta, hogy jelenleg s átlag rendszeren 800 a munkások száma, és a gyár a X. kerületben az Erlach és a Luxenburg utcában van, egy központ és egy raktár igen gazdag árukészlettel vannak. Ezen kiállítás Ő felségének rendkívüli megnyerte tetszését, mert majdnem minden kiállított tárgyat egyenként megtekintett és utóljára megkérdezte, hogy kik a bécsi gyár vezetői, mire *Kuhlo* vezérigazgató elősorolta: a technikai osztály vezetője *Jeserich* igazgató mérnök s a kereskedelmi teendőket *Glogan* és *Kefer* czégvezetők látják el. A felség megköszönve a felvilágosításokat, folytatta tovább körjáratát.

Hopf János gépgyáros czég kiállításánál a czégtulajdonos be lett mutatva az uralkodónak, és rövid szavakkal ismertette a kiállított gépeket, különös figyelemmel nézte meg Ő felsége a két Goliath kőmorzsológépet. S ezenkívül több más a czég által készített speciális gép- s több érc- és fémárút, *Friedrich és Jaffe* utódai kiállított motorjai nagyon érdekelték az uralkodót, ki örömmel vette tudomásul, hogy a kereskedelmi miniszterium is tett több ízben megrendelést a czégnél. *Schranz és G. Rödiger* kiállításánál az uralkodó a jelenlévő főnök *Schranz Károlyt* megkérdezte, hogy a gyár kizárólag gőzgépek előállításával foglalkozik, mire *Schranz* megjegyezte: Igenis Felsőg, Bécsben, Pozsonyban pedig téglá- és kazán-gyártással foglalkozik gyárunk, mire az uralkodó megjegyezte, hogy a czég gyártmányait már többször volt alkalma láthatni. A *Langen és Wolf* czég kiállításában az uralkodó a czég főnökét *Langen* urat megszólította, a kihez a következő kérdéseket tette fel: kérdezte az uralkodó, hogy az 1872-ben készült *Ottomotor*, mely $\frac{1}{4}$ lóerjű, és ezenkívül a szintén kiállított *Benzinmotor* és *Benzinlokomobil* konstrukciójára vonatkozólag, hogy lettek-e a gazdaságban ezek a gépek használva, mire *Langen* úr megjegyezte, hogy már régebb idő óta használják egész Magyarországon a gyártmányokat s mindenféleképpen a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak készítményeikről. A kiállított motor-gyűjtemény már azért is érdekes, mert bemutatja a motorokról 25 éven át történt fokozatos haladását. Miután Ő felsége az «*Otto*» motort még egyszer behatóan megismerléte, igen dicsérelő szavakban kifejezést adva megelégedésének ezen remek kiállításból eltávozott.

Az európai hírű *Felten és Guillaume* kábelgyáros czég kiállításánál az uralkodó igen jól találta magát s nagy élvezettel hallgatta a bemutatott *Guillaume Miksa, Bergmann Albert és Pacottet August* urnak szakcsertő felvilágosításait, melyek után Ő Felsőge a hallottak felett megelégedésének kifejezést adva, átment *Tobisch Ferenc* udvari szállító az első osztrák-magyar kábelgyár tulajdonosának kiállításába s a bemutatott *Tobischné úrnőtől* kérdezte az uralkodó, hogy ő egyedül vezeti a gyárat, melyre igenlő választ nyerve, megjegyezte Ő Felsőge, hogy fáradságos s igen nagy munkát igényel egy ily tekintélyes vállalat vezetése.

A *kábelgyár-részvénytársaság* impozáns kiállításánál a felségnek látogatott a gyár megalapítója, *Bondy Ottó* úr fogadta. Érdeklődött az uralkodó a kiállított kábelösszeköttetés iránt és megtekintette a bécsi telefonhálózat 240 előfizetőjének előállított kábelberendezését és a Bécsben lerakott vezetékek száma iránt, s egyszersmind megkérdezte, hogy van-e ezen üzletben export is, vagyis, hogy idegen államok an is vállalnak-e el lefektetéseket? *Erre* *Bondy* úr megjegyezte, hogy most rövid idő előtt fejezték be egy nagyobb vállalkozásukat Zürichben és különben is a külfölddel, különösen Orosz-, Angol- és Franciaországgal már régebb idő óta élnek összeköttetésben áll a gyár; a mire az uralkodó megjegyezte: «ez igazán érdemdús». *S Bondy* azon felvilágosító szavai után, hogy a bécsi és pozsonyi gyárak mindig túl vannak halmozva megbízásokkal, az uralkodó e feletti örömeinek kifejezést adott s ezenfelül magasztaló szavakban dicsérete meg a gyár kiállítását.

Ezután a *Hager Ferenc*-féle hadifőrszerelési gyár (V., Gartengasse 12.) kiállításánál a csoport-elnök, *iff. Krempl Henrik* úr mutatta be az uralkodónak. A Felsőg nagy figyelemmel hallgatta meg *Krempl* úr magyarázatait a kiállított gépekről és azok felől igen dicsérelőleg nyilatkozott.

Az uralkodó igen élénk érdeklődést tanúsított a *Wüste és Rupprecht* accumulator-gyár kiállított útegei iránt, a melyek a körönd részére szolgáltatják a diszvilágítást;

nem kisebb érdeklődéssel tekintette meg az uralkodó a villanyos pinzellámpákat, melynek láttára meg is jegyezte Ő Felsőge, hogy remélhetőleg ezen lámpák minden bányában be vannak vezetve.

Innen tovább haladva, Ő Felsőge a *Nemzetközi Villanygyárról* állott meg, hol e gyár vezetőjét, *dr. Stern Gotthold* igazgatót mutatták be az uralkodónak. Az uralkodó elsősorban is a felett fejezte ki örömét, hogy a gyár a kiállításban ilyen gazdagon van képviselve, s fölött kérdéseire a bemutatott igazgató a következő felvilágosításokat adta: A kiállítás világítását a 9000 izzólámpa, 1200 villám, és az erőátvitelre 128 motor van alkalmazva, s a kiállítás minden eddiginél sokkal fényesebben és nagyobb mértékben van kivilágítva, s örvendetes tudomásul vette, hogy a Felsőg udvari helyiségeit és összes termeit innen világítják. Ő Felsőge távozása előtt ezen feltűnő nyilatkozatot tette: «A gépszámla érdeklődésemet a legmagasabb mértékben felkeltötte, az igazán szépen van összeállítva, gratulálok Önöknek! Itt Önök igen sokat dolgoztak.

Novotny Lajos urat, a rég ismert műhízmű-intézet tulajdonosát (Bécs, Stadt, Freisingergasse 6.) tüntette ki Ő Felsőge megszólításával. Ő Felsőge megtekintette az interieur keretben bemutatott hímezéseket. «Tehát itt minden kézimunka? — kérde Ő Felsőge, — itt mindenestre a hímezés a fődolog. «Nagyon szép, nagyon szép: igazán izlésesen van összeállítva» — jegyezte meg Ő Felsőge a bucsuzásnál. Nagy figyelemmel szemlélte Ő Felsőge a bemutatott két selyemszövőszéket és egy szövőszéket, melyen vászondamaszt készítenek mechanikai úton.

A munkascsoportnál bemutatott Ő Felsőgének *Orendi László* urat, az *Orendi-szőnyegház* cs. és kir. udvari szállító czégtársát. E czég rendkívül izléses kiállítást rendezett a híres maffersdorfi szőnyegekből. Ő Felsőge látható érdeklődéssel szemlélte a kiállított tárgyakat és a kiállítás főttágyáról, egy nagy maffersdorfi mohán-szőnyegről, mely az új seccio divat irányát a régi perzsa stílussal igen előnyös módon egyesíti, rendkívül hízelgően a következőleg nyilatkozott: «Ez igazán rendkívül szép szőnyeg». A készítési módra és időre vonatkozó kérdésre *Orendi* úr egy kísérlet közben megadta a kellő felvilágosítást azzal, hogy e szőnyeg előállítását hat heti munkaidőt igényelt. Ő Felsőge érdeklődött egy szigorúan a seccio modorában készített szőnyeg iránt és a következőket mondotta: «Tehát már a szőnyeg-szakmában is a seccio». Felűntek még Ő Felsőgének a legújabb hazai gyártmányú maffersdorfi gobelin-szőnyegek, és ezek készítményi módja megmagyarázatávan: «Az Ön kiállítása valóban rendkívül szép; köszönöm» szavakkal bucsúzott s elhagyta a czég osztályát.

A gépcsarnokban *Jones Ede Albert* urat, a *G. Topham* czég (Bécs, X., Simmeringerstrasse) főnökét tüntette ki Ő Felsőge megszólítással, megkérdezvén, minő gépeket készít a gyár; mire *Jones* úr felvilágosította, hogy főleg fűrészelőkhöz és fafeldolgozóhoz szükséges gépeket állítanak elő. Ő Felsőge eme kérdésre — hogy vannak-e újabb találmányok e téren — igenlő választ nyervén, a kiállított 30 gép közül főleg egy működés közben bemutatott esztergapad iránt érdeklődött, melyen a hajlított fából készült részek lábait dolgozzák ki. s az ezen gép által előtte készített lábát kezébe véve, felelte elismerőleg nyilatkozott. Ő Felsőge láthatólag meglepetést adott kifejezési megelégedésének e kiállítás nagysága és gazdag tartalma fölött. Szakembereknek e fapárban alkalmuk nyílik itt az e téren használt legújabb gépek tanulmányozására. A *G. Topham* czég megrendelése között van Bosznia részére is és pedig a boszniai fakhasználati részvénytársaság részére, Usore mellett Teslicen egy fűrésztelép berendezésére. A gyárat *G. Topham*, egy londoni gépgyáros fia alapította 1853-ban, s ennek 1892-ben bevetkezett halála óta unokája, *Jones Ede Albert* birtokában van, ki költséget nem kiméve, fejleszté gyárat. A gyár készítményei Oroszország-, Románia-, Bulgária- és Németországban is a legjobb hírnévként örvendenek. — *J. Weipert és fia* vasöntőde és gépgyár (Stockerau) főnökét *Krauthaim Gusztáv* urat mutatták be Ő Felsőgének. A Felsőg az előállítás aránya és a kivitel körülményei felől kérdészködött. *Krauthaim* úr válaszában kifejtette, hogy e gyár forgalma igen tekintélyes és hogy a *Weipert J.* és fia gyára e szakban egyike a legnagyobbaknak, s a czég 275 munkást foglalkoztat s különleges gyártmányai az erőátviteli gépek. — A *Hübner és Mayer*-féle gépgyár kiállításánál *Mayer* czégtársat tüntette ki a Felsőg megszólítással. *Mayer* úr közölte a Felsőggel, hogy úgy az udvar, mint az udvari múzeum, az udvari színház, a tüzérési és tengerészeti fegyvergyár, a blumani löpőgyár s az összes állami intézmények a gyár vevői köréhez tartoznak. Elismerését nyilvánította Ő felsége a *Sperber J.* (Bécs, II/7., Marchfeldstrasse 1. és II/7. Dresdenerstrasse 27.) gőzkazán- és gépgyár-kiállítását tekin-

tette meg, hol *Messinger Alfréd* czégnőköket mutatták be. Ő felsége a czég által kiállított 200 m.² nagy gőzkazánra figyelmessé tétetven, a következő szavakat intézte Messinger úrhoz: «Ismerem az ön készítményeit, a brucki katonai konzerv-gyárban láttam; az ön gyártmányai igen szépek». Egyidejűleg kérdésközdött a gyár kiviteli viszonyairól; mire a czégnőkö Romániát és Szerbiát nevezte meg, mint a gyár kiviteli piacát. Kiténtető szavakkal bucsuzván a czégnőköktől, körüjárta az *Overs és Bauer* gáz- és bensimotor-gyár és vasöntőde czég főnökét, *Overs* urat mutatták be az uralkodónak. Ő felsége megtekintvén a működésben levő bensimotort, eme megjegyzéssel fordult *Overs* úrhoz, hogy «igen szép és csendes járása van»; mire a czégtulajdonos megmagyarázta, hogy ez e téren a legújabb szerkezetű gép és egyszerűen főlhívta az uralkodó figyelmét egy kiállított négylőerejű bensimotorra, mely egy dynamo-gép segélyével a kiállítás díszvilágítását eszközi. Érdeklődéssel hallgatta a felség a czég különleges gyártmányainak felsorolását s elismerését nyilvánítva a látottak fölött, elbucsuzott a kiállítótól és *J. Polke* gáz- és bensimotor czég tulajdonosát, *Polke* József urat tüntette ki megszólítással, tudakozódnival a motorok célja iránt, továbbá hogy minő nagyságban lesznek előállítva, s hogy gyakran vannak-e használatban. A *Polke* úrtól nyert felvilágosítások után a következő kérdést intézte hozzá: «Van Önnek kivitele?» A czégnőkö válaszában kifejtette, hogy a brüsseli kiállításból alkalma nyílt motorokat Belgiumba, Oroszországba és Brazíliába exportálni. Ő felsége eme kéréseket látható örömmel véve tudomásul, a következő szavakkal bucsuzott: «Igen, igen szép!»

Hosszabb ideig tartózkodott a felség *C. Polzer és Társa* cs. és kir. udvari szállítók pénzszekrény-gyárosok kiállításában, hol *Polzer* János úr részesült abban a kiténtető kegyben, hogy Ő felségének bemutatasson. Különösen érdeklődött Ő felsége egy aczéliből készült és páncélozott letét-szekrény iránt mely a legnagyobb e hasonló tárgyak között a kiállításban és teljes megelégedésnek adott kifejezést a látottak fölött.

Tauszig Gottlieb udvari pipere-szappan- és illatszerek-kiállítását is hosszabb ideig szemlélte s rendkívül hízelt szavakkal dicsérette a czég izléses kiállítását.

A *Wiesenburg Antal és fiai* czég osztályában a jelenlevő czégnőköket, *Wiesenburg* Adolf császári tanácsost tüntette ki Ő felsége megszólítással, s a mint a nagyszámú különböző nemzetek színében pompázó szalag rendeltetéséről kérdésközdött, meleg érdeklődéssel vette tudomásul a czégnőkö azon felvilágosítását, hogy ezek nagy mennyiségben exportáltak. — Azután *Miller Márton fia* czég (öntött aczélpár Bécsben és *Venusberg-Traismauerben*) főnökét, *Miller* Augustot tüntette ki az uralkodó hosszabb megszólítással. Erre az aczélszakmában elsőrangú ház régi voltára (116 évvel ezelőtt a jelenlegi főnök nagyapja alapította) figyelmessé tételve, megelégedésé jejezte ki ezen tekintélyes gyártelep fölvirágzásán és a következőket kérdezte: «On a kincstárnak is szállít, ügyebár?» A czégnőkö igen válasz után megjegyezte, hogy a kincstárnak, a cs. és kir. tüzérségi és tengerészeti arzenálnak, továbbá Ausztria-Magyarország összes dohánnyárainak majdnem kizárólag ő szállítja az eszközöket. A gazdag tartalmú órárugó- és zongorahúr-kiállítás beható megtekintése után, mely utóbbi szakmában a czég világhírneke örvend s a melynek javítását az also-ausztriai iparegységet a nagy aranyérmét adományozta a czégnek — megtekintte az ugyanott kiállított s működésben levő 2 1/2 méter nagy körforgó fűrészt, mely felkötött figyelmét, dicséretét nyilvánította e kiállítás gazdag tartalma felett, igen kegyes szavakkal bucsuzott el *Miller* úrtól.

Hauts-Eidam Ig. kiállításánál a czég főnökét *Dinzl* Róbert érc- és öntöttvasárú gyáros is hosszabb megszólítással tüntette ki a felség. Ő felségét meglepte az öntött műtárgyak rendkívül pontos kidolgozása és érdeklődött a termelés aránya iránt. — *Dinzl* úr erre egy kiállított mérlegre mutatva megjegyezte, hogy ez a czég által készített hetvenzék mérleg. E czég kerékpár-kiállításánál a következő kérdést tette a felség: «On ezt is gyárt? Olecsók a kerékpárjai?» Mire *Dinzl* úr következőleg válaszolt: «Olecsók és jó kerékpárokat készít. A *Monarch* kerékpárok jók s szívesen vásárolják.»

Gasser Lipót sz. pölteni vasöntődjének osztályában kérdést intézett az uralkodó a gyár czégyezetőjéhez, *Kohaut* József úrhoz, hogy a kiállított tárgyak mind e gyárból származnak-e, mire utóbbi igenlőleg válaszolt s a felség további kérdésére válaszólag *Kohaut* úr tuda-

mására ő felségének hozta, hogy a czég 1869. óta áll fenn és igen élénk kivitele van Olaszországba, Oroszországba, Romániába és Bulgáriába.

A *Kuschitzky és Grünhut* czég főnökét, *Grünhut* Károly urat szólította meg s igen dicsérette a czég által kiállított technikai gummiárúkat és ama kérdésére, hogy a gyár exportál-e, *Grünhut* úr válaszában utalt rá, hogy van kivitelük Romániába, Szerbiába és Olaszországba s midőn figyelmzettet az uralkodót, hogy az udvari kerteknek már hosszú idő óta a czég szállítja a gummi-csőveket: «Igen szép, ennek igen örülök» szavakkal tudomásul véve eltávozott.

Gárdner Camilló és *Gárdner és Knopp* czég tagját is bemutaták az uralkodónak. E czégnek a legújabb rendszer szerint szerkesztett gőzmosódója működik napoként a kiállításban. Ő felsége igen szépen találta e kiállítást s minden egyes gép rendeltetése fölül tudakozóva ezek fölül felvilágosítottván, *Gárdner* úr megmagyarázta, hogy a gőzmosó gépből a ruhadarab az öblögő, innen centrifugálgépbe, hométt kifacsartatván a szárító-kamrába, ez utóbbitól a mángorlóba s végül a vasaló gépbe kerül, melyből teljesen készen jön ki, a felség következőleg nyilatkozott: «Ez nagyszerű, és egészségügyi szempontból rendkívül fontos kell, hogy legyen és igen előnyös intézetek, kórházak és a katonaság részére», s midőn a czégnőkö tudomására hozta, hogy intézeteknek, a katonaságnak s hadihajóknak már sokat szállított, ő felsége a következők mondotta: «Igen, igen, tudom, új laktanyáknál most különös gondot fordítanak a saját kezelési mosódókra és «gratulálok önnek e szép kiállításhoz s jó eredményt kívánok» szavakkal kegyesen elbucsuzott.

Bösendorfer L. csász. és kir. udvari és kamara szállító zongoragyáros (Bécs, I. Herrengasse 6) világhírt czég rendkívül gazdag vaslétűkú és pazar kiállítású tárgyival különösen felhívta, s ő felsége magas látogatása alkalmával annak legfelsőbb megelégedését és elismerését érdemelte ki.

Dorr Károly zongoragyáros (Bécs VI., Hofmühlgasse 3.) különféle igen szép kiállítású zongorái, melyekért az uralkodó látogatása alkalmával legmagasabb dicséretet nyert.

Gössl József és Adolf zongora gyárosok (Bécs, VI., Gumpendorferstrasse 81; Raktár: Bécs, I. Teinfalsstrasse 9.) angol ismétlő szerkezetű zongoráik és pianóikkal tettek ki, melyekről az uralkodó látogatása alkalmával a legelismertbben nyilatkozott.

Járay Sándor csász. és kir. udvari és kamara szállító (Bécs, V. Griesgasse 12.) bútorgyáros egyetemes (olasz Barock stíl) boudoir (XVI. Lajos stíl) egy helység (jeruquire), (Mária Theresia korabeli stíl) és egy modern angol stílyben állított ki, ezen kiállítást teljes szépségében és részleteiben jövő számunkban mutatjuk be.

Heitzmann Ottó zongoragyáros (Bécs, VI. Webgasse 3. és Linz Klannustrasse 3.) két zongorát állított ki és pedig egyikeit angol ismétlő szerkezetűt a másikat bécs szerkezettel a hangok erőteljessége s tárgyai izlésességért Ő felsége elismerést nyilvánította.

Höls és *Heitzmann* zongoragyára (Wien, V. Franzensgasse 19.) 6 különféle mintájú pianninot állított ki s csinos és díszes hangszereit a felség teljes megelégedését nyilvánította.

Dehmal Antal hangszergyáros (Bécs, VII. Breiten-gasse 11.) különféle fűvő- és ütő-hangszereket állított, ezen külföldön is előnyösen ismert czég és készítményeivel Ő felsége legmagasabb elismerést érdemelte ki.

Ehrbar Frigyes csász. és kir. udv. és kamara szállító zongoragyáros (Bécs IV. Mühlgasse 30.; gyárak: Bécs, IV. Mühlgasse 30. IV. Pressgasse 28. X. Laxenburgerstrasse 39.) E világhírt czég rendkívül gazdag kiállítással van képviselve különféle szalon-, rövid- és mignon-zongorák, pianók és egy hangverseny zongora. A czég jóhírnevét rendkívül izléses gyártmányaiért Ő felsége legmagasabb megelégedését és dicséretét nyerte elismerésül.

Proksch A. zongoragyára (Bécs, I. Führrichgasse 4. és Reichenberg Csehországban) egy szabadalmazott hangverseny-zongorával és egy pianóval van képviselve, melyekkel szintén Ő felsége legmagasabb elismerését vívta ki magának.

Stinge testvérek perza császári udvari szállítók gőzüzemű zongoragyár-tulajdonosok (Bécs, III., Ungargasse 27.; X. Laxenburgergasse 32.) Rendkívül gazdag tartalmú kiállításukban barock, XVI. Lajos korabeli, ó-német, angol stb. stílyű zongorák, mignonok, pianók nagyszámban vannak képviselve, köztük különleges gyártmányok, s olyanok is, a melyek speciell a meleg éghajlata

való tekintettel készítve. A kiállított tárgyak rendkívül izléses voltáért és sokféleségéért Ő felsége legmagasabb elismeréssel adózott.

Zschörner A. Károly és társa tőzegipar. Ama csodaművekhez, melyekkel e hanyatló század műszaki téren a világot gyarapította, méltán sorakozik egy új, mely az összes körök érdeklődését méltán kelthette föl és a mely nagy jövőnek néz elébe. Ezen új ipar a jubileumi kiállítás «Tőzegipar» felirattal pavillonjában van elhelyezve. A tőzegrostot, e jelentéktelen tárgyat fonhatóvá teszik, s manapság már alig van kiterjedtebb használatnak örvendő textil-ipari czikk, melyet ne tőzegeből készítenének. A papírgyártás ezen új ipar által óriási lendületet nyert, minthogy e czikk a tőzegrostból majdnem tökéletes minőségben állítható elő. Ha körültekintünk *Zschörner A. Károly és társa*, millerwaldi *egger Rudolf* lovag pavillonjában, meglep e találmány nagyszerűsége, mert pokróczokat, takarókat, szőnyegeteket, bélés- és bútor-szőveketek s százféle különböző iparcikketeket látunk, melyek mind tőzegeből vannak fonva. — Ezen rendkívüli érdekes kiállítást megtekintették a többek között *Ottó főherceg* Ő felsége, *Schwarzenberg József Adolf herceg* és *Clam Gallas* cs. és kir. kamarás, s ez utóbbi két főúr nagyobb bevásárlásokat is eszközöltek itt gazdasági részére.

A női divatúrnó készítmények kiállításánál azoknak egyik legelőkelőbbje *Zier* divatúrnó (I. kerület Bäckcrstrasse No 6.) felette izléses pipere- és divatúrnó csoportja feltűnést keltett s különösen az előkelőbb hölgyvilág által van egész napon át folyton erősen frekventálva és mindenütt a legnagyobb elismeréssel és jól megérdemelt dicsérettel emlékeznek meg ezen czég remek munkáiról. S ezen kiállítás csak egy paránya azon sok gyönyörű munkának, a melyeket *Zier* úrnő műtermében találhatunk.

Rendkívül érdekes a *Ladstätter P. és Fiai* czég (I. Bezirk Hoher-Márkt 11.) női kalap gyár kiállítása. Ezen csoport a legkényesebb izlésnek is megfelelő munkát tud bemutatni, s a kiállított női kalapok bizonyoságát is tesznek erről s így csak természetesen, hiszen ezen czég szakmájában Ausztriában az első helyet foglalja el, s az a sok újdivatú kalap, a mit idegen országok fővárosaiban látunk, tulajdonképen mind innen veszi a modellejt. S találhatunk itt még férfi-, és gyermekkalapokat, s azoknak minden fajtáját.

A czégnek gyárjai vannak még *Domschale*, *Mannsbürg*, *Florenz*, *Marostica* és a *Prága* melletti *Liebenben* s ezenkívül lerakatai vannak *Budapest*, *Grätz*, *Wels*, *Prága* és *Lembergben*. Gyártmányait tekintélyes számban exportálja a külföldre is, és kellőleg reprezentál a külföldi hasonnemű cézgekkel szemben az ausztriai piacon.

Itt külön emlékezünk meg a jubileumi kiállítás néhány nagyobb stílyű kiállításról, s ezek között az első helyet kell adnunk a *Lederer és Porges*-féle *Brünn-Königsfeldi* gépgyárnak.

Miután a gépipar az utóbbi időben Ausztriában mind nagyobb lendületet vett, és az láthatólag folytonosan szépen virágzott, készíttette érezte magát a jubileumi kiállítás rendező bizottság, hogy a sok tekintélyes gépgyár gyártmányainak kiállítására megfelelő tér engedtesék át, s ennek köszönhető, hogy a *Lederer és Porges* czég nagy arányú és impozáns csoportjában is gyönyörködhetünk. Ezen czégnek több szabadalmazott gyártmányokból a legelőkelőbbek egyike a *gőz- és víz-gépek*, melyek *Harnung* szabadalmak s ezekkel óriási formát csínálnak.

A kiállított gépek a kiállításban működésben vannak, hogy mindenki meggyőződést szerzhessen azok nagyszerűségéről. Ezen gép az amoniac-tömörítő rendszer után épült egy saját szellőztető gőzgéppel kombinálva és a műjég előállítására szolgál, egyszerűen egyes hűs-nemiek hosszabb időn át a kellő hidegben tartására, a gép által egy sóoldat 10 fokra lesz lehűtve és ugyanolyan alakban, mint a megfagyott víz kristályosodik meg. Ezen czég gondoskodik a boszniai pavillon kivilágításáról és a brünni gépgyár fafeldolgozási gépeinek üzembentartásáról és a boszniai fák feldolgozása szintén a közönség szemei előtt történik.

Az uralkodóknak ott tartózkodása alkalmával a czég egyik főnöke *Porges Fülöp* úr lett bemutatva, a kihez Ő felsége több kérdést intézett, s nagyon behatóan érdeklődött a gyár működése iránt. A gyár, mely 1890-ben lett alapítva és több, mint 700 munkást foglalkoztatott állandón. Ő felsége távozása előtt melegen gratulálta a kiálló czégnőköket és tőle szívesen bucsút vevé, ezen remek pavilomból hosszú ottidőzés után eltávozott.

